İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İstanbul Hukuk Mecmuası , 80 (4), 1331-1372

DOI: 10.26650/mecmua.2022.80.4.0008
https://dergipark.org.tr/pub/ihm
http://mecmua.istanbul.edu.tr/tr/_

İstanbul Hukuk Mecmuası

Başvuru: 12.09.2021
Kabul: 21.09.2022

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

Ceza Muhakemesinde Temyiz Sebeplerinin Gösterilmesine İlişkin Zor(unlu)luk

Fatih Birtek*

Öz

20 Temmuz 2016 tarihi itibariyle istinaf kanun yolu fiilen uygulamaya girmiştir. Bu değişlikle birlikte Türk ceza muhakemesi sistemi üç dereceli bir muhakeme sistemine dönüşmüştür. İlk ve ikinci derece yargılamada, cezai uyuşmazlığın maddi vakıa (ispat) ve hukuki mesele yönü hakkında bir karar verilmekte iken; "*hukuk derece*" olarak kabul edilen temyiz yargılamasında kural olarak sadece hukuka aykırılık (hukuki mesele) incelenmekte ve bu konuda bir karar verilmektedir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nda, temyiz kanun yolu bakımından "*sebep gösterme zorunluluğu*" ve "*başvuruda gösterilen sebeplerle sınırlı inceleme*" kuralları benimsenmiştir. Bu sebeple, temyiz başvurusunun kararın bozulmasını gerektiren sebepleri içerecek şekilde yapılması veya temyiz sebeplerine ilişkin gerekçeyi içeren ek bir dilekçenin sunulması gerekmektedir. Aksi halde, temyiz isteminin reddine karar verilmesi gerekir.

Temyiz isteminde bulunan süje tarafından somut bir sebep gösterilmeksizin, "*hükmün hukuka aykırı olduğu", "hükmün hukuka ve usule aykırı olduğu*" biçimindeki bir ifadenin "soyut temyiz başvurusu" olarak kabulü mümkün ise de somut temyiz sebeplerinin/ gerekçelerinin gösterildiği bir başvuru olarak kabulü mümkün değildir. Bu sebeple Yargıtay'ın yakın tarihli kararlarında, temyiz kanun yolu başvurularında yer alan "*hükmün hukuka ve usule aykırı olduğu*" ifadesinin temyiz sebebinin bildirilmesi olarak kabul edilmesi; CMK m 294 hükmünde yer alan açık düzenlemenin "*yorum adı altında*" daraltılması/ anlamının değiştirilmesi veya diğer bir deyişle kanun hükmünün uygulanmaması anlamına gelmektedir.

Bu çalışmada, temyiz kanun yolunun özellikleri, mahkemeye erişim hürriyeti ve adil yargılanma hakkı bakımından önemi, temyiz başvurusunda sebep gösterme zorunluluğu (zorluğu), temyiz sebeplerinin gösterilmesi gereken zaman dilimi ve temyiz sebeplerinin gösterilmemesine bağlanan yaptırımlar, teoride ve uygulamada öne sürülen görüşler doğrultusunda ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler

Mahkemeye Erişim Hakkı, Temyiz, Temyiz Başvurusu, Temyiz Sebeplerinin Gösterilmesi, Temyiz İsteminin Reddi

Difficulties Regarding the Requirement of Indicating the Reason for Appeal in Criminal Procedural Law

Abstract

The Turkish Court of Cassation began functioning on July 20, 2016. With this legal step, the Turkish Criminal Procedures (TCP) system transformed into a three-tier criminal justice system. First- and second-degree criminal procedures involve two aspects of judicial review: point of law and point of proof. However, the scope of judicial review of Turkish Court of Cassation includes only reviews points of law. The Court of Cassation only rules on the issue of point of law in material cases. The rules pertaining to the obligations for reason submittal and *ultra petita* have been adopted with regard to remedying legal appeals in the Turkish Criminal Procedure Code (TCPC). Therefore, the appeal must be made in a way that includes the whole reasons and also appellant can submit an additional petition which includes reasons of appeal. Although an application may be accepted as a request of appeal without showing a certain reason for the request, it

* **Sorumlu Yazar:** Fatih Birtek (Doç. Dr.), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, Sivas, Türkiye. E-posta: fatihbirtek@cumhuriyet.edu.tr ORCID: 0000-0001-7019-0653

Atıf: Birtek F, "Ceza Muhakemesinde Temyiz Sebeplerinin Gösterilmesine İlişkin Zor(unlu)luk" (2022) 80(4) İstanbul Hukuk Mecmuası 1331. https://doi.org/10.26650/mecmua.2022.80.4.0008

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

cannot be accepted strictly as an appeal application. Therefore, the recent practices of the Court of Cassation have not been within the letter of the law.

This study provides a detailed discussion of the characteristics of an appeal request, their importance in terms of the freedom of access to justice and the right to a fair trial, the obligation to indication the reasons for appeal in the appellate brief, the deadline for indicating reasons, and the legal results related to neglecting these requirements in line with theory and practice.

Keywords
Right of Access To Justice, Appellate, Appellate Brief, Indicating The Reason of Appeal, Rejection of Appeal

Extended Summary

Turkish Criminal Procedure System (TCPS) has been transformed into a three-tier structure, with the Courts of Cassation becoming operational on July 20, 2016. First- and second-degree criminal procedures involve two aspects of judicial review: point of law and point of proof. Notwithstanding, the third level of criminal procedure is cassation and only includes point of law regarding judicial review. Therefore, the level of cassation (judicial review in the Court of Cassation) is referred to as the "*judicial review*".

In accordance with case law for the ECHR and the Turkish Supreme Court, the rules for applying a judicial review (appeal) are not violated as long as they have been previously regulated by the law and do not approach or exceed upon the essence of the right of access to justice and the right to a fair trial. The violation of a legal rule (unlawfulness) constitutes the reason, subject, and outline of an appeal (application to the Court of Cassation) in terms of the a judicial review of the level of law within the three-tier structure. The appellate brief (petition of appeal) should include the appellant's reason for cassation. Nonetheless the point of absolute unlawfulness (TCPA, Art. 289) is not mandatory for an appellate brief. The absence of any reasons for (merits of) cassation on the appellate brief are legally sanctioned as grounds for the the Criminal Circuit of the Court of Cassation to reject an appeal. Therefore, having the appellant indicate the reason(s) for cassation on the appellate brief is essential for it to be subjected to a judicial review from the Turkish Court of Cassation.

Articles 296/1 and 298 of the TCPC are incompatible with one another. Therefore, the indicating the reasons for (merits of) cassation on the appellate brief may have been previously submitted to a judicial review of the criminal circuit of the Court of Cassation, especially if a judgement is rendered without an opinion. Articles 296/1 and 298 of the TCPC must be amended by taking into account the principle of *ultra petita* regarding judicial reviews in the Court of Cassation. The essential problem with regard to indicating the merits of cassation arises for judgements that have been rendered without an opinion. When focusing on the legal arrangements in the TCPC within this situation, the first petition (i.e., appellate brief) is the first document filed

for revealing the reason(s) for cassation regarding judgements rendered without an opinion. The second document involves the merits of cassation and is referred to as an additional petition.

The applicant must submit an appellate brief (first petition) within a certain legal timeframe after the judgment (Court of Cassation judgment) has been delivered to the applicant. Afterward the applicant may submit an additional petition that includes the merits of cassation. Submitting an appellate brief that contains reasons such as "we oppose to the judgement," "we do not accept the judgement," "we submit an appeal," or "we make an appeal" are unacceptable as valid appeal reasons for judgements that have been rendered without an opinion. However, indicating a reason for (merits of) cassation on the appellate becomes difficult and especially challenging for appeals to the criminal circuit of the Court of Cessations regarding rulings stated as "formulated judgement," particularly when taking into account the absence of the obligation of indicating the merits of cassation regarding appeals from parties apart from the public prosecutor, as the application for cassation (application brief) cannot include the merits of cassation by nature of the ruling in this process.

A valid application of cassation (application brief) includes a brief summary of the merits of the application (substantive law and/ or procedural law aspects) as long as the judgement has been rendered without an opinion. Afterward, the merits of the application can be submitted at the latest after the initial judicial review of the criminal circuit of the Court of Cassation using a second additional petition. Otherwise, the criminal circuit of the Court of Cassation will be able to make judicial review limited by the specific reason as determined in Article 289 of the TCPC.

The TCPC regulates the obligation of indicating the reason(s) for (i.e., merits of) cassation. The Code has clearly and precisely adopted in principle the rule of *ultra petita* with regard to cassation. However, the Turkish Court of Cassation does accept a valid application cassation regarding substantive criminal law for appellants who declare a judgement to be unlawful in terms of "law and procedure" by law of analogy despite analogy already having been prohibited in terms of clearly and precisely.

The statements (i.e., declarations) in the petition of cassation must be clear and require no interpretation in terms of the parties being represented by a lawyer. Otherwise, the application of cassation must be rejected. However, for parties who are not represented by a lawyer, the statements (i.e., declarations) on the petition of cassation must be interpreted as broadly as possible by taking into account the right of access to justice and the right to a fair trial. In this case, the merits of (i.e., reasons for) cassation should be revealed using an interpreter.

Ceza Muhakemesinde Temyiz Sebeplerinin Gösterilmesine İlişkin Zor(unlu)luk

Giriş

Suçun işlendiği izlenimini veren bir hâlin soruşturma işlemlerini yapmaya yetkili merciler tarafından öğrenilmesiyle başlayan ve mahkeme tarafından verilen hükmün "*kesinleşmesiyle*" sona eren süreç, ceza muhakemesini oluşturmaktadır (Karş CMK m 2/1-e,f ve m 160/1). Bu süreçte yer alan muhakeme süjelerinin delillerle doğrudan doğruya temas ederek edindikleri kanaatleri, soruşturma ve kovuşturma süreçlerinin ilerlemesinde ve sonuçlandırılmasında belirleyici bir rol oynamaktadır. Basit şüpheden (başlangıç şüphesinden) kesin hükme kadar uzanan muhakeme süreci bir bütün olarak ve baskın bir şekilde muhakeme süjelerinin "kanaatlerine" dayandığından ve yanılma insana has bir özellik (ve hâkimler de insan) olduğundan, bu süreçte adli hataların ortaya çıkması da muhtemeldir. Zira "*hata, insana mahsustur*" (errare humanum est)[1].

Muhakeme sürecinin sonucunda verilen hükümdeki hata ihtimali "*kaçınılmaz bir gerçeklik*"[2] ve hukuksal bir olgu olarak karşımıza çıktığından[3], adli hata iddialarının/ şüphelerinin kural olarak başka[4] ve üst bir yargı merci tarafından (dikey/ derece mahkemeleri usulüyle) denetlenmesi ve bu şekilde adalet mekanizmasına güvenin (hukuk güvenliğinin) sağlanması gerekmektedir[5].

Kanun yolu denetiminin bulunmaması, mahkemeler tarafından tesis olunan hükme ilişkin olarak tarafların (veya toplumun) adli hata ihtimaline dair kanaatlerine, o hükmün tarafları ikna etmesine ve adalet mekanizmasına karşı duyduğu güvene doğrudan olumsuz bir şekilde etki etmektedir. "*Sosyal hayatta, mahkeme aracılığı ile bir insanın uğradığı haksızlıktan daha ağır ve daha derin yaralar açan hiçbir*

---

1 Latin Atasözü.

2 Ali Rıza Çınar, *Türk ve Alman Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf* (Adalet 2010), 9.

3 Fatih Birtek, *Ceza Muhakemesinde İstinaf* (Adalet 2019), 17.

4 Ceza muhakemesinde hatalı karar veya hükümler, mahkemeler tarafından tesis olunduktan sonra –kural olarak- kendiliğinden düzeltilemez ve ortadan kaldırılamaz. Serap Keskin, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Nedeni Olarak Hukuka Aykırılık* (Alfa, İstanbul 1997), 2. Bu sebeple, kanun yolu denetiminin başka (ve kural olarak üst) bir merci tarafından gerçekleştirilmesi aynı zamanda bir zorunluluktur. Yargıtay'a göre "*aksine yasal bir düzenleme bulunmadıkça mahkemenin karar verdikten sonra dosyayı yeniden ele alarak yargılama yapması, yasal olanak bulunmadığı halde kendi kararını kaldırması, sonradan benzer ya da değişik karar vermesi usul yasasına aykırı olup bu şekildeki bir karar, hukuki dayanaktan yoksun, hukuken geçersiz ve yok hükmündedir*". Yargıtay CGK, 10-244/240, 07.10.2003. (Bu çalışmada kullanılan ve ayrı bir kaynak belirtilmeyen kararlara https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/ adresinden ulaşılmıştır. Erişim Tarihi 23 Temmuz 2021).

5 Öztürk vd (n 1), 656. Öğretide kanun yolu denetiminin amaçları arasında "*hukukun gelişmesini sağlamak*", "*adli hata riskini azaltmak*", "*hukuki gerçeğe ulaşmak*", "*maddi gerçeğe ulaşmak*", "*yanılmalardan arınmış saf bir sonucun ve doğru bir kararın elde edilmesini sağlamak*", "*toplumu tatmin etmek*" ve "*ilk derece mahkemesinin kararından emin olmak*" da sayılmaktadır. Söz konusu görüşler için bkz Birtek, İstinaf (n 4), 42, 43.

haksızlık düşünülemez"[6]. İşte bu sebeple kanun yolu denetiminin (mahkeme kararlarının gözden geçirilmesinin) adalet mekanizmasına güven bakımından temel bir ilke (ve insan hakkı) olduğu kabul edilmektedir[7].

Türk hukukunda olağan kanun yolu denetimi[8], "*ilk derece*" mahkemesinin kararındaki maddi ve hukuki meselenin denetlenip denetlenmemesine göre "*ikinci derece*" ve "*hukuk derece*" olmak üzere üç basamaklı bir şekilde sınıflandırılmıştır[9]. Bu sınıflandırma bakımından temyiz kanun yolu, maddi vakıaya ilişkin denetim "dosya/ gerekçeli karar" üzerinden ve "*delillerle doğrudan doğruya temas edilmeksizin*" yapılan bir denetimi ifade ettiğinden, teknik anlamda "derece" olarak kabul edilmemekte ve bu sebeple de "*hukuk derece*" olarak tanımlanmaktadır[10].

Temyiz kanun yolundaki denetimin temel amacı, aynı kanun hükmünün bütün ülkede tek düze/ yeknesak bir şekilde uygulanmasını temin etmek ve bu yolla "*hukuk/ içtihat birliğini"* sağlamak[11] olduğundan temyiz mercii olan Yargıtay "tek"tir[12]. Temyiz incelemesinin konusu, herhangi bir maddi vakıanın sübut bulup bulmadığı değil; sübut konusunda karar verilirken uygulanan usul hükümleri ile

---

6 A. Recai Seçkin, *Yargıtay, Tarihçesi Kuruluş ve İşleyişi,* (Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara 1967), 3. Adli hata, yargı sisteminin bir sorunu olup, bu sorunun da yargı sistemi içerisinde yer alan "*hukuki çareler*" aracılığıyla çözümlenmesi ve adli hata nedeniyle ortaya çıkan mağduriyetin ceza adalet sistemi tarafından giderilmesi gerekmektedir. "*Adalet, yanıldığını anlayınca geri veremeyeceğini baştan almamalıdır"* Özdeyiş için bkz Faruk Erem, *Bir Ceza Avukatının Anıları* (Üçüncü Baskı, Kuzey Yayınları, Ankara 1984) 19.

7 Öztekin Tosun, *Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri*, C II (2. Bası, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1976), 443, 444. Kanun yoluna başvurma hakkının adil yargılamanın bir gereği olduğu hususunda bkz Ahmet Gökcen, Murat Balcı, Mehmet Emin Alşahin, Kerim Çakır, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (5. Baskı, Adalet 2021), 686.

8 Kara Avrupası'nda olağan- olağanüstü kanun yolu ayrımı farklı esaslara dayanabilmektedir. Örneğin; Fransa'da olağan kanun yolu deyiminden, maddi meselenin ve hukuki meselenin incelenmesi (istinaf incelemesi) anlaşılmaktadır. Olağanüstü kanun yolu ise sadece hukuki meselenin incelendiği kanun yolu denetimi olan "temyiz"dir. Feridun Yenisey, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu* (İstanbul Üniversitesi Yayını, Fakülteler Matbaası 1979), 49.

9 Soruşturma aşamasını sonuçlandıran bir kısım kararlara karşı (Örneğin CMK m 172/1) benimsenen "*itiraz*" usulünün, ceza uyuşmazlığını sona erdiren (yargılaştıran) bir mahkeme ya da hâkim kararı olmadığından teknik anlamda konun yolu olan "*itiraz*" içerisinde değerlendirilebilmesinin mümkün olmadığı hususunda bkz Nurullah Kunter, Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoğlu, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku* (Onsekizinci Bası, Beta 2010), 1673; Cumhur Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku II*, (11. Bası, Seçkin 2021); Birtek, İstinaf (n 4), 46.

10 Kunter, Yenisey, Nuhoğlu, Muhakeme (n 10), 1647; Doğan Soyaslan, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (7. Baskı, Yetkin 2018), 575, 576; Ali Rıza Çınar, *Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu* (Turhan Kitabevi 2006), 14 vd

11 Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (19. Baskı, Beta 2020), 920; Gökcen vd (n 8), 688. Yenisey'e göre "*temyiz hukukundaki gelişme, temyizin maddi meseleyi de denetleyebilecek şekilde genişletilmesi yönündedir*". Feridun Yenisey, *Duruşma ve Kanun Yolları* (İkinci Baskı, Beta 1990), 189. Keskin'e göre temyizin amacı yalnız içtihatlarda birliği sağlamak olmayıp, aynı zamanda somut olayda adaletin bulunmasına hizmet etmektir. Açıklama için bkz Keskin, *Temyiz* (n 5), 60. Yazarın atıf yapılan düşüncesi, istinaf kanun yolunun mevcut olmadığı bir döneme ilişkin olmakla birlikte, istinaf kanun yolunun uygulanmaya başlanması sonrasında da yazar, "*temyiz mahkemesinin, önceden olduğu gibi, somut temyiz denetiminin elverdiği ölçüde maddi soruna girmesine engel oluşturmayacağı*" düşüncesini sürdürmektedir. Serap Keskin Kiziroğlu, 'Türk Ceza Muhakemesi Kanununda Temyiz Yasayoluna İlişkin Değişikliklere Bakış', Birinci Yılında İstinaf ve Temyizde Karşılaşılan Sorunlara Mukayeseli Hukukun Cevapları Sempozyumu, (2017) 12 (159- 160), Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 179, 185.

12 CMK m 302/3 hükmüne göre "*Hüküm, temyiz dilekçesinde gösterilen sebeplerle bozulduğunda, dilekçede açıklanmış olmasa bile saptanan bütün diğer hukuka aykırılık hâlleri de ilâmda gösterilir*". Bu hüküm Yargıtay'ın uygulama/ içtihat birliğini sağlama görevini açıkça ortaya koymaktadır. Bu tür bozma, öğretide ve uygulamada "*kabul bozması*" olarak nitelendirilmektedir. Yargıtay'a göre "*kabule göre*" yapılan bozmaların yerel mahkeme uygulamasının hatalı görülen yönüne, uyarma ve yol gösterme amacıyla değinmekten ibaret olup, direnmeye ve CMK m 308 hükmü kapsamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazına konu edilemez. Yargıtay CGK, 169/186, 30.06.2009; Yargıtay CGK, 2-297/22, 07.02.2012.

hukuki meselenin çözümünde dayanılan hukuk kurallarının (maddi vakıanın hukuki vasıflandırmasının) doğru bir şekilde uygulanıp uygulanmadığıdır[13],[14].

[13] Feridun Yenisey, Ayşe Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (6. Baskı, Seçkin 2018), 885; Birtek (n 4), 42. "*Olay ve hüküm mahkemesi*" ayrımı hakkında bkz Gökcen vd (n 8), 689 vd; "*Yargıtay, ilk derece mahkemesinin yerine geçerek eylemin varlığı veya yokluğu, kanıtların inandırıcılığı ya da kesinliği gibi yargılarda bulunamaz, ancak maddi olayların gerekçede yeterince yansıtılıp yansıtılmadığı, yansıtılan maddi olaylara ilişkin kanıtların tartışılıp tartışılmadığı, bu tartışma yapılırken doğa, mantık, deneyim ve hukuk kurallarına uyulup uyulmadığı yönlerinden hükmü inceleyerek olay yargılamasını sınırlı bir şekilde denetleyebilir*". Açıklama ve görüş için bkz Sami Selçuk, 'Temyiz Denetiminin Sınırları ve Bu Sınırlara Uymamanın Kaçınılamaz Sancılı Sonuçları/ Açmazları/ Tehlikeleri', 2013, 19 (2) MÜHFHAD, 319, 336. "*Aradan geçmiş olan zamanın olumsuz etkilemediği oranda maddi meselenin incelenebileceği… esas mahkemesindeki hakimin doğrudan doğruyalık ilkesinden kaynaklanan maddi meseleyi takdir etme yetkisi ortadan kaldırılmadan, dosyaya girdiği oranda maddi meseleyi –sadece hükmün gerekçelerine dayanarak- sınırlı bir şekilde inceleyebileceği*" yönündeki düşünce için bkz Yenisey ve Nuhoğlu (n 14), 1234. Şahin ve Göktürk'e göre de "*Akla, mantık kurallarına, tecrübe kurallarına aykırılık hallerinde veya örneğin delillerin yanlış değerlendirilmesi suretiyle hatalı karar verilmesi halinde –gerekçeden hareketle- hükmün maddi yönüne de bakılabilir*". Açıklama için bkz Şahin ve Göktürk (n 10), 279, dn 463. Yargıtay'ın olaya müdahalesinin sadece "denetleme" şeklinde olması gerektiği hususunda bkz Gökcen vd (n 8), 694. Yargıtay'a göre de "*ilk derece ve bölge adliye mahkemelerinde yapılmakta olan yargılama sonucunda ulaşılma imkânı bulunan bütün deliller ele alınıp değerlendirilmeden karar verilmesi, maddi sorunun doğru olarak tespit edilmemesi, dosyada mevcut delillerle maddi soruna ilişkin tespitlerin uyumlu olmaması gibi nedenlerle yazılı hukuka, evrensel hukuki değerlere, akla, bilime ve tecrübe kurallarına aykırı olacak şekilde maddi olay değerlendirmesinin hatalı olarak belirlendiği hâllerde adaletin tam olarak gerçekleşmesi amacı da gözetilerek Yargıtayın, hükmün hukuki yönüne ilişkin olan ve hükme etki eden maddi olay değerlendirmesindeki hukuka aykırılıkları da temyiz yoluyla incelemesi gerek[ir]*." Yargıtay CGK, 390/586, 10.10.2019. "*…İstinaf sonrası temyiz incelemesi sebebe bağlı olup hukuksal denetimle sınırlıdır. Temyizde kural olarak maddi vaka denetimi, diğer bir ifadeyle sübut denetimi yapılamaz. Dairemize göre, ilk derece mahkemesi ve son tahlilde istinaf mahkemesinin maddi vaka konusundaki kabulü akla, mantığa, ilme ve fenne aykırı ise bu durumda istisnaen maddi vaka yani sübut konusuna girilebilir.*
Bir örnekle açıklamak gerekirse; ilk derece mahkemesi ve istinaf, sanığın mağdurun kendisine "hödük" demesine kızarak ona karşı kasten yaralama suçunu işlediğini kabul etmiş, bu sebeple sanık hakkında haksız tahrik altında kasten nitelikli yaralama suçundan verilen cezada indirim yapılmış ve katılan da "Ben ... hödük demedim. O nedenle haksız tahrik indirimi yapılmamalıydı" biçiminde bir gerekçeyle hükmü temyiz olsun. İlk derece ve istinaf mahkemesince hödük denildiğinin kabul edilmesi konusunun irdelenmesi bir maddi vaka denetimi yani sübut denetimi olup, kural olarak temyiz denetiminde bu konuya girilmemelidir.
Ancak; "hödük" kelimesinin ne manaya geldiği, bu sözün haksız fiil teşkil edip etmediği, somut olayda tahrik hükümlerinin nasıl yorumlanıp, uygulandığı hususlarının denetlenmesi ise; hukuksal denetimdir ve temyizde yapılması gereken de budur. Mağdur temyiz dilekçesinde, "... doğuştan sağır dilsizim, bu sebeple hödük demem mümkün değil deyip, dilekçe ekinde de buna dair sağlık kurulu raporu ibraz etmiş ise, bu kabul; akla, mantığa, ilme ve fenne aykırı olacağından artık vaka denetimi yapılabileceği düşüncesindeyiz". Yargıtay 6. CD, 11508/11934, 22.06.2021.

[14] Öğretideki bir düşünceye göre "*Eğer hukuki sorunun çözümü, maddi vakıanın çözümüne zorunlu olarak bağlı ise (iki sorunun çözümü iç içe geçmiş ise) bu durumda "görünüşte hukuki sorun" söz konusu olup, bu sorunun çözümü hukuki sorunun (meselenin) çözümü olarak kabul edilemez. Bu sorun, esasında maddi vakıanın ispatına ilişkin bir sorundur.*" Fatih Birtek, *AİHM, Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay Kararları Işığında Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat* (2. Baskı, Adalet 2017) 370, 635. Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu'na göre de "*Hukuki ve maddi meselelerin birbirinden ayrılması hüküm niteliğindeki hükmün mantıki bütünlüğüne aykırıdır, çok da güçtür, fakat imkânsız değildir. Bu ayrım kanunla kabul edildiği için ve ihtiyara bırakılmadığı için, mecburidir*". Görüş için bkz Kunter, Yenisey, Nuhoğlu, *Muhakeme* (n 10), 1714. Yargıtay'a göre de "*Yargıtayın, görevi olan hukuksal denetimi sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebilmesi, somut olayın objektif bir bakış açısıyla, hukuksal açıdan duraksamaya yer bırakmayacak biçimde tespit edilmiş ve delil değerlendirmesinin hatasız şekilde gerçekleştirilmiş olmasına bağlıdır. Olay mahkemelerinin tespitinin, hukuksal denetim yapılmasına olanak sağlamayacak derecede eksik, belirsiz ve çelişkili olması ile bilimin yerleşmiş kuralları, genel tecrübe kaideleri, mantık ve deneyim kuralları ile çatışması durumunda, Yargıtayın olay tespiti ile olan bağlılığı da ortadan kalkacaktır. Hukuksal denetimin, olay mahkemelerince yapılan tespitlerin hukuk kuralının olaya uygulanması için yeterli olup olmadığının değerlendirilmesini de gerektirdiği, başka bir ifadeyle maddi sorun ile maddi hukuk normlarının ayrılmaz niteliğinden dolayı uygulanan maddi hukuk normlarının hatalı olduğu iddiasıyla yapılan temyiz başvurularında hükmün hukuki yönden denetiminin maddi sorundan ayrılmasının mümkün olmadığı gözden kaçırılmamalıdır. Bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması sonucunda maddi sorunun da hatalı şekilde belirlendiği hâllerde dosyaya yansıyan tüm delillerle birlikte maddi sorun irdelenmeksizin hükmün hukuka uygun olup olmadığının belirlenmesi söz konusu olamayacaktır*". Yargıtay CGK, 292/194, 14.05.2020. Bununla birlikte kararda yer verilen "*Kanun'da Yargıtay'ın temyiz denetimi sırasında maddi sorunu inceleyemeyeceğine ilişkin bir hükmün mevcut olmadığı*" biçimindeki –genel- gerekçeye katılmıyoruz. Zira temyiz denetiminde maddi vakıaya ilişkin olarak yeni bir kanaat ortaya konulmasına ilişkin engel, temyiz denetiminin amacından, kapsamından ve ceza muhakemesinin temel ilkelerinden (doğrudanlık, yüz yüzelik, çelişmelilik ilkelerinden) kaynaklandığından, bu hususta ayrı bir yasal düzenlemeye ihtiyaç bulunmamaktadır.

Bu sebepledir ki; Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK)[15] m 288 hükmüne göre temyiz nedeni, "hukuka aykırılık"[16] iddiasına dayanmalı ve hukuka aykırılık iddiasının ise "*bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması*" olarak ortaya konulması gerekmektedir[17]. CMK m 294/2 hükmüne göre de "*Temyiz sebebi, ancak hükmün hukuki yönüne ilişkin olabilir*". Zira temyiz incelemesi, "*hükümde hukuka uygunluğu arayan*" bir denetim sürecini ifade etmektedir[18].

Türk hukukunda istinaf kanun yolunun uygulanmaya başlamasıyla birlikte bir istisna (6706 sayılı Kanun'un[19] m 18 hükmü kapsamında iade yargılamasına ilişkin ilk derece mahkemesi kararları) hariç, temyiz kanun yolu üçüncü derecede (hukuk derece olarak) ve sınırlı sayıdaki suçlar/ hükümler bakımından başvurulabilen bir kanun yolu haline gelmiştir.

İlk derece mahkemesince verilen hükümler bakımından herhangi bir istisnaya yer vermeden "*sınırsız*" bir istinaf imkânı bulunmadığı gibi bölge adliye mahkemelerince tesis olunan hükümler bakımından da "*sınırsız*" bir temyiz imkânı bulunmamaktadır. CMK m 272 hükmüyle bir kısım ilk derece mahkemesi hükümleri "*önemsiz*" kabul edilerek[20] bu hükümlere karşı istinaf kanun yolu kapatılmış ve CMK m 286 hükmüyle de istinaf incelemesinden geçen bazı "*suçlara*" ve "*hükümlere*" ilişkin olarak temyiz kanun yolu kapatılmıştır. Nitekim Kara Avrupası hukuk sistemlerinde de "*sınırsız istinaf*" veya "*sınırsız temyiz*" biçiminde bir kanun yolu denetimi bulunmamaktadır[21].

Derece mahkemelerinin kararları bakımından "sınırsız" bir kanun yolu denetiminin kabul edilmesi, ceza adalet sistemini işlemez hale getireceğinden bir kısım kararların belli derecelerde "*kesinleşmesi*" ve "*yargı*" haline gelerek uyuşmazlığın nihayete kavuşturulması gerekmektedir. Zira sınırsız ve uzun zamana yayılmış bir kanun yolu denetimi, denetime konu kararın doğruluğunu garanti etmez ve derece

---

15 Ceza Muhakemesi Kanunu, Kanun Numarası: 5271, Kabul Tarihi: 04.12.2004, RG 17/12/2004/ 25673

16 Mülga CMUK'taki ifadenin "kanuna aykırılık" olduğu ve CMK'nin daha geniş mahiyetteki "hukuka aykırılık" kavramını benimsemesinin daha isabetli olduğu hususunda bkz Mustafa Özen, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri* (4. Baskı, Adalet 2019), 887. Yazara göre maddi anlamda hukuka aykırılık "*olaysaldır*" ve beş duyu organı ile algılanabilen durumlardaki hatayı ifade eder. Şekli anlamda hukuka aykırılık ise maddi anlamda gerçekleşen bir olayın hukuki çerçeveye oturtulmasında hatayı ifade eder. İbid, 887. Hafızoğulları ve Feyzioğlu'na göre "*hukuka aykırılıktan maksat, sadece yazılı hukuka aykırılık değil, aynı zamanda yazılı olmayan hukuka (örf ve adete) aykırılıktır. Hukuk normları içtihatlarla da yaratıldığından, içtihada aykırılık da hukuk normuna aykırılıktır*". Açıklama için bkz Zeki Hafızoğulları ve Metin Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Savaş 2008), 394. Aynı yönde bkz Yurtcan'a göre mantık kuralları, genel tecrübe kuralları ve bilimsel gerçek olarak kabul edilen ve ispata gerek duyulmayan olgulara aykırılıkların da "*hukuka aykırılık*" kavramı içerisinde değerlendirilip değerlendirilmeyeceği hususunda "*kuşku*" bulunsa da bu hususlar her hâkimin "*düşünce faaliyeti*" içerisinde bulunduğundan bunların ihlalinin de "*hukuka aykırılık*" kavramı içerisinde değerlendirilmesi gerekir. Düşünce için bkz Erdener Yurtcan, *CMK Şerhi C. II* (7. Baskı, Adalet 2015), 1326- 1327.

17 Temyiz nedeni olan hukuka aykırılığın, son kararda hukuka aykırılık veya son karara temel olan kararlardaki hukuka aykırılık olarak anlaşılması gerekmektedir. Açıklama için bkz Fidan Balcı ve Seyithan Öztürk, *Ceza Yargılamasında İstinaf ve Temyiz* (Adalet 2019), 331.

18 Necati Meran, *Ceza Yargılamasında İstinaf ve Temyiz* (Adalet 2016), 235.

19 Cezai Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanunu, Kanun Numarası: 6706, Kabul Tarihi: 23.04.2016, RG 5.5.2016/29703

20 Türk hukuku bakımından özel kanunlardaki hak yoksunlukları nazara alındığında "önemsiz" mahkûmiyet hükmünün olmadığı hususunda bkz Birtek, *İstinaf* (n 4), 122.

21 Yenisey, *İstinaf* (n 9), 122.

mahkemelerince verilen her kararın sonsuza kadar denetimini yapmak da başlı başına hukuk güvenliğini sarsar[22].

Sınırsız bir kanun yolu denetimi ceza adalet sistemini işlemez hale getireceğinden, her hukuk sisteminde kanun yolu (özellikle temyiz) denetimi bakımından bir kısım şekle (başvuru koşullarına) ve esasa (başvuru konusu hükme) ilişkin sınırlamalar getirilmiştir.

Başvuru şekline ilişkin sınırlamalar, kanun yolu başvurusunu yapabilecek süjeler, başvuru süresi, başvurunun yapılma şekli, başvuruda dayanılan sebepler (sebebe dayanma zorunluluğu vs) olarak karşımıza çıkmaktadır (CMK m 260, 273, 291,294, 298).

Esasa (incelemenin kapsam ve mahiyetine) *ilişkin sınırlamalar* ise başvuru konusu hükmün türü (mahkûmiyet, beraat veya hükmolunan ceza) veya ilişkili olduğu suç tipi esas alınarak yapılan belirlemelerdir (CMK m 272, 282/2,3).

Söz konusu sınırlamalar, temyiz kanun yolunun kabul edilmesindeki amaca ulaşılabilmesi için kabul edilen ve ceza muhakemesi sisteminde "*filtre*" görevi görerek muhakeme sistemini, denetim konusu uyuşmazlıkların ilerleyen her derecede azaldığı bir tür "huni"ye dönüştüren (ceza adalet sisteminin etkinliğini/ verimliliğini teminat altına alan) yasal araçlar olarak kabul edilmelidir.

Öğretide haklı olarak ifade edildiği üzere[23], herhangi bir ilk derece mahkemesi tarafından verilen kararın, verildiği anda kesin hüküm kabul edilmesi hukuk güvenliğini sarstığı gibi[24] kanun yolu denetiminde de maddi gerçeğe ulaşmak adına ilk veya ikinci derece mahkemeleri tarafından verilen hükmün sonsuza kadar (sınırsız bir şekilde) kontrolünü yapmak da hukuk güvenliğini aynı derecede sarsar[25]. Sınırsız ve uzun zamana yayılmış bir kanun yolu denetimi de tek başına kararın doğruluğunu garanti etmez[26].

Çalışmamızda, temyiz kanun yoluna ilişkin olarak CMK m 294 hükmünde "*temyiz başvurusunun içeriği*" olarak tanımlanan "*temyiz kanun yolunda sebep gösterme*" konusu incelenecektir. Bu incelemede, temyizde sebep gösterme zorunluluğunun uygulamadaki görünümü, bu zorunluluğun hak arama hürriyeti ve adil yargılanma hakkı ile bağlantısına değinilecektir.

---

22 Erdener Yurtcan, *Ceza Yargılamasında Kesin Hüküm* (Kazancı Hukuk Yayınları No. 57, 1987), 4. Anayasa Mahkemesi'ne göre "*Yasa yoluna ilişkin düzenlemeler, yargılama usulü kapsamındadır. Yargılamanın olabildiğince hızlı sonuçlanması ve suçluların bir an önce cezalandırılması gerektiğinden her karara karşı değil, fakat önemli kararlara karşı kanun yoluna gidilmesi gereği benimsenmektedir. Mahkemelerce verilen tüm kararlara karşı kanun yolunun açık tutulması, kanun yolu kurumunu işlemez duruma getirebilir".* Anayasa Mahkemesi, 65/114, 23.07.2009.

23 Birtek, *İstinaf* (n 4), 45.

24 Mesut Bedri Eryılmaz, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri* (Seçkin 2012), 670.

25 Yurtcan, *Kesin Hüküm* (n 23), 4.

26 Heinrich Henkel, *Strafverfahrensrecht* (2. Auflage, 1968, 383)'ten nakleden, Yurtcan, *Kesin Hüküm* (n 23), 4.

I. Temyiz Kanun Yolunun Özellikleri

Temyiz kanun yolu kural olarak bölge adliye mahkemelerinin bozma dışındaki kararlarına karşı başvurulabilen olağan bir kanun yoludur (CMK m 286/1)[27]. İlk derece mahkemeleri tarafından verilip de (istinaf kanun yoluna başvurulmaksızın) temyiz başvurusuna konu edilebilen tek karar 6706 sayılı Kanun'un 18. maddesi kapsamında iade yargılaması sonucunda verilen karardır.

Temyiz kanun yolunun konusunu düzenleyen CMK m 286 hükmüne bakıldığında, bu hükmün "*temyiz edilebilirliğinin"* kural; "*temyiz edilemezliğinin*" ise istisna olarak düzenlendiği[28] ve maddedeki sınırlı sayma dışında kalan bütün bölge adliye mahkemesi ceza dairesi kararlarının temyiz edilebileceği anlaşılmaktadır.

Temyiz incelemesini yapacak merci, maddi vakıanın sübut bulup bulmadığı hususunda karar verecek merci olmayıp; ilk veya ikinci derece mahkemeleri tarafından maddi vakıa hakkında kurulan hükmün hukuka uygun olup olmadığı veya bir diğer deyişle hukuk kurallarının doğru uygulanıp uygulanmadığı hakkında bir denetim muhakemesi yapmaktadır. "*Temyiz merci, sabit/ sübut bulmuş kabul edilen olayın hukuk normları karşısındaki durumunu ele alacak ve esas mahkemenin hükmünü bu açıdan inceleyerek, normun vasıta olarak kullanılmasında aykırılık olup olmadığını söyleyecektir*"[29]. Bu yönüyle, temyiz incelemesini yapan hâkim maddi vakıanın değil, maddi vakıa hakkında kurulan "hükmün" hâkimidir[30]. Temyiz incelemesinin konusu "*hukuki mesele*"nin denetlenmesiyle sınırlıdır. Aksinin kabulü, "*Yargıtay'ın*

---

[27] 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un m 8 hükmüne göre bölge adliye mahkemeleri göreve başlamadan önce verilen kararlar bakımından, bu kararlar kesinleşinceye kadar 1412 sayılı CMUK'un temyize ilişkin (Kanun'da belirtilen) hükümleri uygulanacaktır. Bu sebeple 20 Temmuz 2016 tarihinden önce verilen kararlar bakımından (bu kararlar kesinleşinceye kadar) mülga CMUK'un temyize ilişkin 305-322 hükümleri uygulanmaya devam olunacaktır.

[28] Birtek, *İstinaf* (n 4), 333.

[29] Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, *Muhakeme* (10), 1713. Yargıtay'a göre "*Sübut da denilen maddi sorun, geçmişte yaşanmış bir olayın nasıl meydana geldiğinin, ilk derece ve bölge adliye mahkemeleri tarafından sözlülük, yüz yüzelik ve doğrudan doğruyalık ilkeleri çerçevesinde değerlendirmeye tabi tutularak ortaya konulmasıdır. Hukuki mesele ise olayın hukuk karşısındaki durumunu tespit etmek anlamına gelir. Fiilin sanık tarafından işlenip işlenmediği maddi sorunu oluştururken, sanık tarafından gerçekleştirilmiş fiilin suç oluşturup oluşturmadığı, suç oluşturduğu kabul edilen fiile hangi cezanın verilmesi gerektiği, delillerin nasıl değerlendirildiği, nasıl yargılama yapıldığı, gerekçenin dosya kapsamına uygun olup olmadığı, hükmün doğru oluşturulup oluşturulmadığı gibi hususlar ise hukuki sorunu oluşturur*" Yargıtay CGK, 292/194, 14.05.2020.

[30] Sami Selçuk, 'Temyiz Yolu Denetimi ve Sınırları', (2001) 27 (1-2) Yargıtay Dergisi, 5, 20; Çınar (n 11), 85. Alman hukukunda "*delilerin değerlendirilmesindeki hataların bizzat hükümden anlaşılması gerektiği, hükmün dosya içeriğine aykırılığı itirazının/ sebebinin hukuken geçerli bir sebep olarak kabul edilmediği*" hususunda bkz Friedrich- Christian Schroeder ve Tarsten Verrel, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Çev Salih Oktar) (Yetkin, 2019), 236.

istinaflaşması" anlamı taşır[31],[32]. Nitekim CMK m 294/2 hükmüne göre temyiz sebebi sadece hükmün hukuki yönüne ilişkin olabilir.

Bir maddi vakıanın sübut bulup bulmadığı hususundaki kanaat, ancak delillerle doğrudan doğruya temas kuran (veya kurabilme yetkisi bulunan), duruşma yapan ve delilleri toplayan ve tartışan ilk ve ikinci derece mahkemelerine aittir. Temyiz incelemesinde maddi vakıanın sübut bulup bulmadığı hususunda öğrenme yargılaması yapılmaksızın "*dosya üzerinden*" maddi vakıanın sübutu konusundaki vicdani kanaatin isabetli olup olmadığına karar verilebilmesi mümkün değildir[33]. Aksi bir uygulama, temyiz kanun yolunun amacına ve mahiyetine aykırıdır[34]. Bu sebepledir ki; temyiz kanun yolu başvurusunda "*eylemin sübut bulup bulmadığı/ delillerin isabetli bir şekilde değerlendirilip değerlendirilmediği*" (vicdani kanaatin isabetli olup olmadığı) bir temyiz nedeni olarak öne sürülemez[35].

---

[31] Gökcen vd göre Yargıtay, dosyadaki tutanaklardan hareketle delilleri değerlendirip takdir ederek maddi olayları çözmeye kalkışırsa "*artık ne istinaftan ne de temyizden bahsedilebilir*". Açıklama için bkz Gökcen vd (n 8), 689. "*Yargıtay uygulamada, istinaf mahkemesi imiş gibi fakat onun kadar olmadan, yani öğrenme muhakemesi ve dolayısı ile duruşma yapılmadan, bunun sonucu olarak beyan delillerini ve bunlara karşı tarafların ileri sürdüklerini duymadan, bunların duruşma tutanağına, kabul etmek gerekir ki, eksik ve yanıltıcı olarak geçiş biçimine dayanarak, uyuşmazlığın maddi mesele yönünün de ele almakta ve olay mahkemesinin olayı belirlemesine karışmaktadır. Bazan o kadar ileri gitmektedir ki olayı kendisi belirleyip hukuki sonucu da çıkarmakta ve mesela beraat kararı vermese de verilmelidir diye bozmaktadır. Kanuna ve muhakeme hukukunun esaslarına aykırı olan bu hatalı uygulamanın nedenleri arasında, bizde sırf hukuki denetim için kanun yolu yargılaması geleneğinin bulunmaması, Yargıtay hakemlerinin olay mahkemesindeki alışkanlıklarından kolay kolay kurtulamaması gibi, istinaf mahkemelerinin bulunmaması da yer alsa gerektir. İyi niyetle de olsa Yargıtay'ın istinaf boşluğunu doldurmaya çalışması, onu Yargıtaylıktan çıkarıp istinaf mahkemesi yapmak demektir. O zaman da Yargıtay ihtiyacı yüzünden, sırf hukuki meseleler üzerinde durup içtihat yaratacak yeni bir Yargıtay kurmak gerekecektir*". Açıklama için bkz Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, *Muhakeme* (n 10), 1714, 1715, dn 10. Sorunun kaynağının Yargıtay'ın uygulamaları olduğu hususunda bkz Gökcen vd (n 8), 690.

[32] 20.07.2016 tarihinde faaliyetine başlayan istinaf kanun yoluna ilişkin beş yıllık uygulama tecrübesine ilişkin olarak, istinaf kanun yolunun amacı ve mahiyeti anlaşılamadığı ve "*istinaf mahkemelerinin Yargıtaylaştığı*" diğer bir deyişle Yargıtay'ın küçük şubelerine döndüğü (dönme tehlikesi taşıdığı) eleştirileri ifade edilmektedir. "*…sanık hazır bulunmaksızın ve sanığa sorgu yoluyla kendisini savunma hakkı tanınmaksızın –dosya üzerinden- öğrenme yargılamasının yapılabileceği sonucuna ulaşılır ki, bu durum Türk Hukuku'nda öteden beri eleştirilen ve istinaf kanun yolunun kabulüne ilişkin haklı ve zorlayıcı bir sebep olan "temyiz merciin dosya üzerinden öğrenme yargılama yapması" yönündeki sakıncalı uygulamasının yeni bir görünümü olarak karşımıza çıkar. Sanığın hazır bulunmasına ve sorgusuna gerek olmaksızın öğrenme yargılaması yapılarak ceza uyuşmazlığının "yeniden" görülmesi yaygın uygulama haline gelir ise istinaf kanun yolundan beklenen faydalar elde edilemeyeceği gibi, bölge adliye mahkemeleri de Yargıtay'ı taklit eden küçük ve -bir kısım kararlarına karşı temyiz yolu kapalı olduğu için- sakıncalı şubeler haline gelir*". Eleştiri için bkz Birtek, *İstinaf* (n 4) 287, 288.

[33] Aksi düşüncedeki Keskin'e göre "*…temyiz edilebilir alan ile temyiz edilemez alan arasındaki açık ve kesin bir sınır belirlemede mantığa uygun kavramsal bir ölçüt bulunamaz. Yasadaki, yasaya aykırılık kavramına getirilen açıklamadan ulaşılan fiili sorun- hukuki sorun veya fiili saptama- hukuki değerlendirme kavram ikililerinin sorunun çözümünde yeterli olmaz…Bizzat bu kavramlar arasında tartışmasız açık ve belirli bir ayrıma gitmek olanaklı değildir*". Açıklama için bkz Keskin, *Temyiz* (n 5) 60.

[34] Birtek, *Delil ve İspat* (n 15) 631.

[35] Birtek, *İstinaf* (n 4) 344.

Temyiz incelemesinde, ilk ve ikinci derece mahkemelerince kurulan hükmün "*düzeltilmesi*" değil, "*bozulması*" esastır[36],[37].

"*Yargıladığın kadar hüküm ver*"[38] prensibi uyarınca, maddi vakıanın sübut bulup bulmadığı hususunda, delil toplama ve toplanan delillerin tartışılması için duruşma yapma hak ve yetkisi bulunmayan[39] temyiz merciin, maddi vakıanın sübutuna ilişkin hüküm verme veya verilen hükmü düzeltme değil hukuki meseleye yönelen "*bozma*" kararı verilme yetkisi esas olmalıdır[40]. Bununla birlikte, hukuki meselenin denetlenmesinden anlaşılması gereken, sadece maddi ceza hukukuna ilişkin kurallar değil, aynı zamanda maddi vakıanın çözülmesine ilişkin şekli ceza hukuku (ispat hukuku) kurallarıdır. Bu nedenledir ki; öğretide ispat kurallarına ilişkin temyiz sebepleri "*usulden temyiz*"; maddi ceza hukukuna ilişkin temyiz sebepleri de "*esastan temyiz*" olarak nitelendirilmektedir[41].

---

[36] Selçuk, 'Temyiz Yolunda' (n 31) 359. Temyiz kanun yolunda temel kaide bozma olup, ıslah (düzeltme) istisnadır. Açıklama için bkz Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, *Muhakeme* (n 10) 1713.

[37] Yargıtay tarafından CMK m 303 hükmü kapsamında hükmün bozulmasından sonra, "*davanın esasına hükmedilebilecek*" sınırlı hallerde, esas hakkında da karar verilmekle birlikte, öğretide bizim de katıldığımız üzere, bu düzenleme (özellikle CMK m 303/1 hükmünde sayılan hal) temyiz denetiminin amacı ve kapsamı ile uyumlu değildir. Görüşler için bkz Seydi Kaymaz, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, (Seçkin 2017), 132, 133; Balcı ve Öztürk (n 18), 163, 165. CMK m 303 hükmü, istinaf kanun yolu bakımından "*bozma*" kararı verilmeden ve dosya üzerinden yapılacak incelemeyle uygulanabilmektedir (CMK m 280/1-a). Düşüncemize göre CMK m 303/1-a bendi kapsamında "*Olayın daha ziyade aydınlanması gerekip gerekmediği*" bir tür öğrenme yargılamasını gerektirir ve delillerle doğrudan doğruya temas etmeyen, öğrenme yargılaması yapma hak ve yetkisi bulunmayan Yargıtay'ın, maddi vakıanın sübutuna ilişkin bu hususta –dosya üzerinden- bir kanaate ulaşması ve ilk veya ikinci derece mahkemesinin maddi vakıaya ilişkin vicdani kanaatini denetleyip, başka bir kanaate ulaşması ispat hukukunun ilkelerine uygun değildir. Bununla birlikte CMK m 303/1-a bendi dışındaki haller bakımından, teknik anlamda maddi vakıaya (sübuta) ilişkin bir denetimden ziyade, hukuk kurallarının zaman ve konu bakımından uygulanmasına, cezanın belirlenmesine veya hesaplama hatalarına ilişkin bir denetim söz konusu olduğundan gerek makul sürede yargılanma hakkı gerekse kanun yolu denetiminin etkinliği bakımından Yargıtay'ın hukuka aykırılıkları "*düzelterek onama*" kararı vermesinde bir sakınca bulunmadığını düşünmekteyiz.

[38] Yener Ünver, 'Ceza Muhakemesinde İspat ve Uygulamamız', (2006) (2), Ceza Hukuku Dergisi, 103, 104.

[39] CMK m 299 hükmüne göre "*On yıl veya daha fazla hapis cezasına ilişkin hükümlerde, Yargıtay, incelemelerini uygun görmesi halinde duruşma yoluyla yapabilir*". Bu hükme istinaden yapılan duruşma, delillerin tartışıldığı ve maddi vakıaya ilişkin bir "*öğrenmenin*" yapıldığı bir usul işlemi olmayıp, temyiz istemi, temyiz istemine karşı verilen cevap ve Yargıtay Cumhuriyet başsavcılığının tebliğnamesinin sözlü olarak Yargıtay'ın ilgili ceza dairesi önünde sunulduğu bir usul işlemidir. Nitekim CMK m 300/2 hükmüne göre "*Duruşmada Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı veya yerine görevlendirdiği Yargıtay Cumhuriyet savcısı, sanık, müdafii, katılan ve vekili iddia ve savunmalarını açıklar. Temyizi istemiş olan tarafa önce söz verilir. Her hâlde son söz sanığındır*". Yargıtay'a göre duruşma talebi, temyiz dilekçesi ile birlikte yapılmalıdır. Daha sonra yapılan talebin reddi gerekir. Yargıtay 7. CD, 6841/8615, 04.06.2002. Karar için bkz. https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/yargitay/yd100.htm Erişim Tarihi 15 Temmuz 2021. Duruşma talebinin süre tutum (gerekçesiz temyiz) dilekçesinde açıkça ve ayrıca belirtilmesi gerektiği hususunda bkz Centel ve Zafer (n 12), 925, dn 56.

[40] Temyiz mahkemesinin sadece muhakeme hukuku normlarının doğru uygulanıp uygulanmadığını değil, ayrıca olay mahkemesinin usûli bir norma dayanak aldığı olguların doğru tespit edilip edilmediğini de araştırması gerektiği, bu durumu yargıcın keyfiliğine karşı sanığın korunmasına hizmet ettiği öne sürülmektedir. Düşünce için bkz Keskin, 62. Temyiz merciin maddi meseleye ilişkin olarak dosya üzerinden ilk veya ikinci derece mahkemesinin vicdani kanaatini/takdirini denetleyebileceği ve farklı bir delil takdiri yapabileceğini savunan bu düşünceye iştirak etmemekteyiz. Yargıtay'ın ilk defa temyiz aşamasında dosyaya giren delili -ilk eden- sübut aracı olarak takdir ettiği (sanığa ve müdafiine bu delile karşı savunma hakkı tanımaksızın ve CMK m 216 hükmü kapsamında bir tartışma yapılmaksızın sübut aracı olarak kabul ettiği) kararları bulunmaktadır. "*Sanıklar ... hakkında ayrıntılı ByLock tespit değerlendirme tutanağının dosyaya gelmesi beklenilmeden karar verilmesi, sanıklar ... yönünden ise sanıkların kullanıcısı olduğunu bildiren ayrıntılı ByLock tespit ve değerlendirme tutanağının dosyaya temyiz aşamasında gelmesi, tüm dosya kapsamı gözetilerek diğer delillerin atılı suçların sübutu için yeterli olduğu görülmekle bu hususlar sonuca etkili bulunmamıştır*". Yargıtay 16. CD, 3584/1506, 22.02.2021.

[41] Yenisey ve Nuhoğlu (n 14), 885; Gökcen vd (n 8), 710, 711. Temyiz incelemesinin "*şekli hukuka*" da yönelik olduğu hususunda bkz Tahir Taner, *Ceza Muhakemeleri Usulü* (Kenan Matbaası 1945), 356; Çınar, Temyiz (n 11), 84; Özen (n 17), 888; Birtek, *İstinaf* (n 4), 344. Keskin'e göre maddi hukuk ve muhakeme hukuku normlarının ihlali temyiz kanun yolu bakımından iki ayrı temyiz nedenini oluşturmaktadır. Açıklama için bkz Keskin Kiziroğlu, 'Temyiz Yasayolu' (n 12), 183.

Temyiz kanun yolu bakımından maddi ceza hukukuna aykırılığın (ve buna dair temyiz sebeplerinin) mevcudiyeti yeterli iken; muhakeme hukukuna ilişkin hukuka aykırılığın mutlak veya nispi olup olmadığının belirlenmesi ve buna göre temyiz incelemesinin yapılması gerekmektedir[42].

İster usul isterse esas yönünden olsun, temyiz başvurusu hükmün hukuki yönüne ilişkin olmalıdır. Zira CMK m 288 hükmüne göre "*Temyiz, ancak hükmün hukuka aykırı olması nedenine dayanır*"[43]. Temyiz nedeni olan "*hukuka aykırılık*" Kanun'da, "*bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması*" olarak tanımlanmıştır (CMK m 288/2)[44].

"*Hukuk derece*" kanun yolu olarak kabul edilen ve içtihat birliğini sağlamayı amaçlayan temyiz kanun yolunun amacı, mahiyeti ve kapsamı itibariyle istinaf kanun yolundan farklı olması nedeniyle, her iki kanun yolu bakımından farklı kurallara yer verilebilmektedir. Bu nedenledir ki; CMK'de kanun yoluna başvuru süresi, başvuru sebeplerinin (çelişme noktalarının) gösterilmesi zorunluluğu, temyiz incelemesinin kapsamı, usulü ve temyiz incelemesi sonucunda verilecek kararlar bakımından farklı kurallara yer verilmiştir.

II. Adil Yargılanma Hakkı (Ve Hak Arama Hürriyeti) Bakımından Temyiz Kanun Yolu

Adil yargılanma hakkı, hak arama hürriyetinin "etkililiğini" sağlayan/ güvence altına alan haklardan biri olarak kabul edilmektedir[45]. Bu sebeple, hak arama hürriyetinin ve adil yargılanma hakkının kabul edilmesiyle, bireyler hakkında tesis olunan ceza hükümlerine karşı, kanun yoluna başvurma hak ve yetkisinin adil yargılanma hakkının doğal ve zorunlu bir sonucu olduğu kabul edilmelidir[46]. Zira mahkemeye erişme hakkı, üst mahkemeye başvurma hakkını da içerir[47].

Kanun yoluna başvurmak, adil yargılanma hakkı içerisinde değerlendirilmesi gereken bir "hak"tır[48]. Kanun yoluna başvurma hakkı, adil yargılanma hakkı ile bütünlük teşkil eden[49] ve hak arama hürriyetini tamamlayıcı[50] nitelikte (adil

42 Öztürk vd, (n 1), 741.

43 Hukuka aykırılık halleri hakkında sınıflandırma ve detaylı açıklama için bkz Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, *Muhakeme* (n 10) 1725 vd; Keskin, *Temyiz* (n 5) 76 vd

44 Maddede geçen "*hukuk kuralının uygulanmaması*" tarifinin, "*hiçbir ayrım yapılmadan, maddi meselelerde hâkimlerin yetkilerinin serbest olduğu, olayı belirlemelerinin Yargıtay mutlak olarak bağladığı sanılan devirlerin kalıntısı*" olarak görülmekte ve "*temyiz sebebinin aslında hukuk normuna aykırılıktan daha geniş*" bir anlam taşıdığı öne sürülmektedir. Açıklama için bkz Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, *Muhakeme* (n 10) 1722.

45 İsmail Köküsarı, 'Hak Arama Özgürlüğü ve 2010 Anayasa Değişiklikleri', (2011) XV (1), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 163, 165.

46 Anayasa'da kanun yoluna başvurma hakkının açıkça düzenlenmediği hususunda bkz Kaymaz (n 38), 19.

47 Osman Doğru ve Atilla Nalbant, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar*, 1. Cilt (1. Baskı Şen Matbaa, Avrupa Konseyi- Yargıtay Başkanlığı Yayını 2012), 620.

48 Mustafa Artuç ve Mehmet Tevfik Elmas, *Ceza Muhakemesinde Duruşma Yönetimi ve İstinaf* (Adalet 2017), 355.

49 Birtek, *İstinaf* (n 4) 101.

50 Birtek, *İstinaf* (n 4) 44.

yargılanma hakkı ile hak arama hürriyeti arasındaki ilişkiyi kuran) bir haktır. Anayasa m 40/2 hükmüne göre yargı organları da tıpkı diğer bütün devlet organları gibi "*…işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır*"[51].

Öğretide ceza muhakemesi açısından kanun yolu denetiminin kabul edilmesinin hukuk devleti ilkesinin bir gereği[52], adil yargılanma hakkının olmazsa olmaz şartı ve bir "*zorunluluk*"[53] olduğu ifade edilmektedir[54]. Buna karşın, herhangi bir kanun yolunun varlığının, çeşitliliğinin veya sayısının fazlalığının yargı mercilerinin kararlarının muhakkak adil olduğunu ispat bakımından yegâne gösterge olmadığı ve bilakis kanun yollarının fazlalığının dahi "*bozuk düzen adliye çalışmasının*" sonucu olabileceği haklı olarak dile getirilmektedir[55]. Bu sebepledir ki; adil yargılanma hakkının zorunlu bir sonucu olan kanun yoluna başvurma hakkı bakımından, ceza mahkemesi tarafından verilen bir kararın üst dereceli bir mahkemede denetlenmesi zorunlu olmakla birlikte, bizatihi bu zorunluluğun "şeklen" yerine getirilmiş olması yeterli olmayıp; kanun yolu denetiminde adil yargılanma hakkına ilişkin diğer güvencelerin hayata geçirilmesi gerekmektedir.

AİHS Ek 7 No'lu Protokol m 2'ye göre[56] "*Bir mahkeme tarafından cezai bir suçtan mahkûm edilen herkes, mahkûmiyet veya ceza hükmünün daha yüksek bir merci tarafından denetlenmesini isteme hakkına sahiptir. Bu hakkın gerekçesi ve kullanılış biçimi kanunla düzenlenir*"[57].

Sözleşme, ceza uyuşmazlıkları bakımından kanun yoluna başvurmayı açıkça bir "hak" olarak tanımlamıştır. Bununla birlikte bu hakkın, hangi merci tarafından ve kaç dereceli bir şekilde hayata geçirileceği hususunda sınırlayıcı bir hükme yer vermemiş, adil yargılanma hakkına ilişkin güvencelerin hayata geçirilmesi kaydıyla[58], âkit devletlere bu hususta takdir marjı tanımıştır.

---

51 Yargıtay'a göre "*karara karşı başvurulacak kanun yolunun gösterilmemiş veya yanlış gösterilmiş olması, karar tebliğ edilmiş olsa dahi tebliği geçersiz kılar, hükmün kesinleşmesini önler, kesinleşmeyen hüküm hakkında da yasa yararına bozma kanun yoluna başvurulamaz*". Yargıtay CGK, 16/11, 03.02.2009. Karar için bkz Çınar, *Temyiz* (n 11) 21.

52 Öztürk vd (n 1), 637; V. Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (8. Baskı, Adalet 2016), 800; M. Ruhan Erdem, *Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Yolu Olarak İstinaf* (Seçkin 2010), 17.

53 Faruk Erem, *Ceza Usulü Hukuku* (4. Bası, AÜHF Yayınları 1973), 550.

54 Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, *Muhakeme* (n 10), 1643.

55 Öztekin Tosun, 'Ceza Muhakemesi Hukukumuzda Kanun Yollarının Çeşitleri', (1969) 35 (1-4), İÜHFM, 8, 8-10.

56 Protokol, Türkiye tarafından 1985 yılında imzalanmış olsa da TBMM tarafından 10.03.2016 tarihinde, 6684 sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunarak 08.04.2016 tarihinde Resmî Gazete'de yayınlanmıştır. Sözleşme Türkiye açısından 01.08.2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

57 AİHS metni için HUDOC, https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf Erişim Tarihi 23 Temmuz 2021.

58 "*Bir ülkede mahkemelerin ilk derece dışında istinaf mahkemesi ve temyiz mahkemesi gibi birden fazla dereceli olarak düzenlenmiş olması halinde bu mahkemelerin türü ve derecesi ne olursa olsun ilgili kişilerin her mahkeme ve derecede adil (veya dürüst) yargılanma hakkından yararlandırılması yükümlülüğü vardır*". Açıklama için bkz Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve Oğuz Sancakdar, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu* (Seçkin 2002), 226.

Öğretide, Ek 7 No'lu Protokol'ün, kanun yoluna başvurma hakkının mutlak surette iki dereceli (ilk derece ve ikinci derece) bir denetim mekanizması kurulmasını zorunlu kılıp kılmadığı tartışmalı olmakla birlikte[59], baskın düşünceye göre[60] iki dereceli bir kanun yolu denetimi kurulması zorunlu olmayıp, ilk derece mahkemesinin kararlarının hukuk derece mahkemesince (temyiz mercii tarafından) denetlenmesi suretiyle de Protokol'de tanımlanan gereklilik/ zorunluluk yerine getirilebilecektir.

AİHS'in 6. maddesinde düzenlenen "*adil yargılanma hakkı"* ve m 13'te düzenlenen "*etkili başvuru hakkı*" kapsamında bakıldığında, adil yargılanma hakkının mutlaka iki dereceli bir kanun yolu denetimini zorunlu kılmadığını, hukuk derecesi yoluyla dahi olsa kanun yolu denetiminin kabul edilmesinin ve bu denetim kapsamında adil yargılanma hakkı kapsamındaki temel teminatların hayata geçirilmesinin yeterli (ve gerekli) olduğunu söyleyebiliriz[61].

AİHS, bir mahkûmiyet hükmünün üst bir merci tarafından yeniden incelenme hakkını güvence altına almakla birlikte, bu güvencenin mutlaka mahkeme kararının esasına ilişkin temyiz hakkı olarak hayata geçirilmesi zorunlu değildir. Ancak âkit bir devlet, bir karar veya hükme karşı temyiz hakkı tanımışsa, adil yargılanma hakkına ilişkin güvenceleri bu kanun yolu bakımından da hayata geçirmelidir[62].

AİHM uygulamasında, kanun yoluna başvurma hakkı bakımından, kanun yolu başvurusunu değerlendiren üst dereceli mahkemenin maddi vakıa veya hukuki mesele denetimi (veya her ikisini) yapıp yapmadığı değil "*başvurucunun iddiaları kapsamında, adil yargılanma hakkına ilişkin güvencelere uygun bir denetimin yapılıp yapılmadığı*" gözetilmektedir[63].

Delcourt/ Belçika kararına göre devletlerin temyiz mahkemesi kurmak gibi bir zorunluluğu bulunmamakla birlikte eğer bir temyiz mahkemesi kurulmuşsa bu mahkemelerde yapılacak yargılamalar yönünden de Sözleşme'nin 6. maddesindeki güvencelerin hayata geçirilmesi gerekir. Aksi bir düşünce, ciddi sonuçlar ortaya çıkaran tehlikeli bir duruma neden olur. Demokratik bir toplumda, adaletin hakkaniyete uygun bir şekilde yürütülmesi hakkı, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının dar yorumunda ayırt edici bir konuma sahiptir[64].

---

[59] İki dereceli bir kanun yolu denetiminin mevcudiyetini zorunlu kabul eden görüşler için bkz Soyaslan (n 11), 564- 565; Ali Tanju Sarıgül, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf* (Türkiye Barolar Birliği Yayını 2017), 29.

[60] Sibel İnceoğlu, *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı* (Beta 2002), 205; Erdem, (n 53) 18; Lars Wennerström, **'***Uluslararası Standartlar Işığında Üç Dereceli Sistemin Gerekliliği'* in *Türkiye'de İstinaf Mahkemelerinin Kurulması Konferansı*, 2–3 Mart 2006, Ankara 2006), 13; Ahmet Ekinci, 'Anayasa Mahkemesi'nin Bireysel Başvuru Kararlarında Mahkemeye Erişim Hakkı', (2014) XVIII (3-4), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 821, 827; Birtek, *İstinaf* (n 4), 102. "*İkinci derece yargılamasının düzenlenme şekli ve koşullarının ulusal mevzuata bırakıldığı*" hususunda bkz A. Şeref Gözübüyük ve Feyyaz Gölcüklü, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması* (9. Bası, Turhan 2011), 312.

[61] Aynı yönde bkz Birtek, *İstinaf* (n 4) 95.

[62] D. J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates ve C.M. Buckley, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku, Yüksek Yargı Kurumlarının Avrupa Standartları Bakımından Rollerinin Güçlendirilmesi Projesi* (Avrupa Konseyi Yayını, 2013), 776.

[63] Birtek, *İstinaf* (n 4) 103.

[64] Delcourt v Belçika, App No 2689/65 (ECHR 17 January 1970), par 25. Karar çevirisi için bkz Birtek, *İstinaf* (n 4) 103, dn 396.

Krombach/ Fransa kararına göre üst dereceli mahkemeye başvurma hakkının kapsamı maddi vakıanın denetimiyle ve/veya hukuki noktaların denetimini içerecek şekilde belirlenebilir. Bazı ülkelerde de üst dereceli mahkemeye başvurunun izne/ onaya bağlı tutulabilmesi de söz konusu olabilir. İç hukukta benimsenen üst dereceli mahkemeye başvuru hakkı, Sözleşme'nin 6. maddesiyle bir bütün olarak değerlendirilmelidir[65].

AİHM'e göre kanun yoluna başvurma hakkı bakımından "*etkili bir başvuru mekanizması olmalı*"dır[66]. Bununla birlikte, kanun yolu mekanizmasında her durumda duruşma yapılması zorunlu olmadığı gibi[67] kanun yoluna ilişkin kararların dosya üzerinden verilerek de muhataplarına bildirilmesi mümkündür[68].

Galstyan/ Ermenistan kararına göre kararlara karşı kabul edilen kanun yolları (Sözleşme'nin 35. maddesi kapsamında değerlendirilebilecek iç hukuk yolları) yeterli ve erişilebilir olmalıdır. Bununla birlikte "yeterlilik" sadece teorik bakımdan değil pratikte/ uygulamada kendisini göstermelidir. Aksi takdirde kanun yolu, erişilebilirlik ve etkililik unsurlarını karşılamaz[69].

Sjöö/ İsveç kararında (Komisyon) "*Âkit devletlerin, kanun yolu başvurusunun kullanılma biçimi bakımından takdir yetkisinin bulunduğu ve devletlerin, adaletin iyi bir şekilde yönetilmesi için kanun yolu incelemesini değişik yollarla düzenleyebileceği ve bu hususta takdir marjından yararlanabileceği, bununla birlikte devletlerin takdir marjı kapsamında belirlediği usulün (bu süreçte görev alanlar tarafından), kanun yoluna başvurma hakkının özüne zarar verecek, bu hakkı aşırı bir şekilde kısıtlayacak veya hakkın kullanımını azaltacak/ önemsizleştirecek şekilde anlaşılmaması*" gerektiğine değinilmiştir[70].

Bayar ve Gürbüz/ Türkiye kararına göre "*Mahkeme, bu bağlamda, AİHS'nin 6. maddesinin taraf devletlere istinaf mahkemeleri ya da temyiz mahkemeleri kurma konusunda zorunluluk getirmediğini tekrarlamaktadır. Bu mahkemelerin bulunması halinde, AİHS'nin 6. maddesinin sunduğu güvencelere riayet edilmeli, özellikle de devlet, davacıların cezai alanda kendilerine yöneltilen her türlü suçlamanın esasına ilişkin verilen kararlar hakkında mahkemeye erişim haklarını etkin bir biçimde güvence altına almalıdır. Şüphesiz, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. paragrafının belirli koşullarda uygulanma tarzı, söz konusu yargılamanın özel koşullarına bağlı olmaktadır. Ayrıca bu hükme saygı duyulup duyulmadığını değerlendirmek için iç*

---

65 Krombach v France, App No 29731/96 (ECHR 13 February 2001), par 65, 66, 96.

66 Gurepka v Ukreine, App No 61406/00 (ECHR 6 September 2005), par 59-60.

67 Axen v Germany, App No 8273/78 A/72 (ECHR 8 December 1983), par 32.

68 Sutter v Switzerland, App No 8209/78 (ECHR, 22 February 1984), par 34.

69 Galstyan v Armenian, App No 26986/03 (ECHR 15 February 2008), par 38.

70 Sjöö v Swiss, App No 37604/97 (ECHR 21 October 1998) (Inadmissibility decision). Karar için bkz https://www.stradalex.com/nl/sl_src_publ_jur_int/document/echr_37604-97 Erişim Tarihi 24 Temmuz 2021.

hukuk düzeninde yürütülen yargılamanın tamamı -somut olayda, Yargıtay'ın rolü ve istinaf başvurusuna ilişkin koşullardan daha katı olabilen bir temyiz başvurusunun kabul edilebilirlik koşulları dikkate alınmalıdır…Somut olayda, Anayasa Mahkemesi kararı ışığında, (yukarıdaki 15. paragraf) Yargıtay'ın pek önem arz etmeyen davalar sebebiyle iş yükünü artırmaktan kaçınmak için mahkemeye erişim hakkına getirilen kısıtlamayla izlenen amacın meşru olduğu kanısındadır "[71].

Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz/ Türkiye kararında AİHM mahkemeye erişim hakkına ilişkin temel ilkeyi ortaya koymuştur. Mahkeme'ye göre "*Mahkeme[ye ereşim] hakkının, mutlak bir hak olmadığını ve özellikle bir başvurunun kabul edilebilirlik şartlarına ilişkin sınırlamalar gibi bazı zımni sınırlamalara tabi olduğunu, zira bu hakkın niteliği gereği, bu alanda belli bir takdir yetkisine sahip olan devletin düzenlemesine tabi olduğunu hatırlatmaktadır. Bununla birlikte, getirilen kısıtlamalar, hakkın özünü ortadan kaldıracak ölçüde, kişinin mahkemeye erişimini engellememelidir. Öte yandan mahkemeye erişim hakkına getirilen bu tür kısıtlamalar, ancak meşru bir amaç güdüldüğü takdirde ve hedeflenen amaç ile başvurulan araçlar arasında makul bir orantı olması halinde Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. paragrafına uygun olacaktır*"[72].

Osu/ İtalya kararına göre "*Temyize ilişkin kurallar şüphesiz adaletin usulüne uygun bir şekilde yönetilmesini ve özellikle yasal belirlilik ilkesine uyulmasını temin etmek için kabul edilmiştir ve ilgililerin de bu kurallara uyması beklenir. Bununla birlikte, söz konusu kurallar ve bu kuralların uygulanması, mevcut bir kanun yolunun ilgililerce kullanılmasını engellememelidir. Hukuki açıdan bir temyizin kabul edilebilirlik şartları, sıradan bir temyiz başvurusuna nazaran daha katı olabilir*"[73].

Temyiz kanun yoluna başvuru koşulları ve temyiz başvurusuna ilişkin sebep gösterme zorunluluğu Anayasa Mahkemesi tarafından *Merge Polat* başvurusunda ayrıntılı bir şekilde değerlendirilerek, CMK'de yer verilen düzenlemelerin mahkemeye erişim hakkı (ve adil yargılanma hakkı) bakımından bir ihlale neden olmadığı kabul edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin *Merge Polat* kararına göre[74] "*Hukuki güvenlik ve hukuki istikrar ilkeleri Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerindendir. Bu ilkelerin sağlanması amacıyla adil yargılanma hakkı kapsamında yer alan mahkemeye erişim hakkına sınırlama getirilebilir. Mahkemeye erişim hakkının doğası da kanun yolu denetiminde daha katı usul kurallarının getirilmesine imkân tanımaktadır. Bu çerçevede ciddiyet içermeyen ve niteliksiz başvuruların*

[71] Gurbuz and Bayar v Turkey, App No 37569/06 (ECHR 27 November 2012), par 42, 43.

[72] Sefer Yilmaz and Meryem Yilmaz v Turkey, App No 611/12 (ECHR 17 November 2015), par 59.

[73] Osu v İtalya, App No 36534/97 (ECHR 11 October 2002), par 32, 33.

[74] Anayasa Mahkemesi, B No 2018/26121, 28/1/2021, par 45.

elenerek daha nitelikli başvurulara daha fazla zaman ayrılmasının sağlanması ve bu suretle Yargıtayın içtihat mahkemesi fonksiyonunu yerine getirmesi amacıyla temyiz sebepleri bildirilmeyen başvuruların reddedilmesine karar verilebileceği söylenebilir" (par 45) .

Yüksek Mahkeme'ye göre temyiz başvurusunda sebep bildirilmesi zorunluluğunun meşru amaçları vardır (par 46). Bununla birlikte, kanun yolu başvurusuna ilişkin sınırlamalar mahkemeye/ yargı mercilerine erişim hakkının özüne dokunmaması (bu hakkın kullanılmasını imkansız hale getirmesi veya aşırı bir şekilde zorlaştırmaması) gerekir (par 47).

Muhakeme sürecine ilişkin başvuruların bazı usul kurallarına tabi olması tek başına mahkemeye erişim hakkını zedelemese de yargı mercileri, bu usul kurallarını bireylerin yargı mercilerine erişimlerini engelleyecek veya erişimi zorlaştıracak bir "şekilcilik" düzenlemeler olarak yorumlamamalıdır (par 50).

Anayasa Mahkemesi'ne göre temyiz sebeplerini gösterme zorunluluğu Yargıtay'ın iş yükünün azaltılması ve içtihat mercii fonksiyonunu yerine getirme amacına ulaşmaya elverişli bir yasal düzenlemedir. Özellikle bölge adliye mahkemelerinin uygulamaya girmesiyle birlikte dereceli muhakeme sistemine geçilmesiyle birlikte Yargıtay incelemesinin kapsamı "hukukilik denetimiyle" sınırlanmış ve içtihat mahkemesi işlevi öne çıkmıştır (par 52). Temyiz kanun yoluna başvuranlardan, başvurularının gerekçelirini öne sürmesi için usuli düzenlemeler yapılması bu kanun yolunun doğasına (ve amacına) uygundur. Bu tür düzenlemeler Yargıtay'ın, içtihat mahkemesi olma görevini tam olarak ve zaman kaybına uğramaksızın yerine getirmesine hizmet etmektedir (par 53).

CMK'de temyiz kanun yoluna başvuru kurallarının, başvuru süresinin ayrıntılı temyiz gerekçelerinin bildirilmesi için öngörülen ek sürenin açıkça belirtildiği ve gerekçeli kararın tebliğinden sonra başvurucuya ayrıntılı bir dilekçe (ek dilekçe/ temyiz layihası) sunması imkânı sunulduğu nazara alındığında, söz konusu düzenlemelerin başvurucuya aşırı bir külfet yüklemediği ve mahkemeye erişim hakkını engellemediği açıktır (par. 54). Davanın tarafı (ve bir muhakeme süjesi olan) başvurucudan beklenen, ilgili usul ve süre kuralları çerçevesinde temyiz başvurusunu yapmasıdır (par 54).

Yüksek Mahkeme'ye göre temyiz dilekçesini[75] verdikten sonra, Yargıtay'ın ilgili ceza dairesince yapılan incelemeye kadar geçen bir yıla yakın süre boyunca temyiz sebeplerine dair dilekçe sunmayan başvurucunun, başvurusunda Kanun'da öngörülen süreçte temyiz sebeplerini neden bildirmediğine dair makul bir izahta bulunmadığı, gecikmeyi açıklayacak bir neden de dile getirmediği nazara alınarak

[75] Karara konu olayda "*Başvurucu müdafii 20/11/2017 tarihli duruşma talepli temyiz dilekçesinde kararın usul ve yasaya aykırı olduğunu ve ayrıntılı dilekçesini sunacağını*" beyan etmiştir (par 13).

Yargıtay'ın temyiz istemini reddetmesinin mahkemeye erişim hakkını engelleyecek veya aşırı derecede zorlaştıracak ölçüde şekilci olduğu ve mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği söylenemez (par 55-59).

AİHM ve Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvurulara ilişkin içtihadı kapsamında bir değerlendirme yapıldığında, kanun koyucunun temyiz kanun yolu bakımından daha katı şekil/ usul kuralları belirleyebileceği, kanun yolu başvurularının usulü, sebeplerin bildirilmesi, başvuru süresi ve başvuruya ilişkin koşulları açık bir şekilde kanun ile önceden belirlemesi ve bu koşulların mahkemeye erişim hakkını aşırı bir biçimde kısıtlamaması/ zorlaştırmaması ve ağırlaştırmaması kaydıyla, tek başına mahkemeye erişim (ve adil yargılanma) hakkını ihlal etmeyeceği söylenmelidir. Halihazırda yürürlükte bulunan CMK hükümlerinin mahkemeye erişim hakkını ihlal etmediği (meşru temele dayandığı, yasal düzenlemenin öngörülebilir olduğu, söz konusu haklara ölçüsüz bir müdahale teşkil etmediği) sonucuna ulaşmaktayız.

III. Temyiz Başvurusunda Sebep Gösterme Zorunluluğu

CMK m 291 hükmüne göre temyiz istemi, hükmün tefhiminden veya tebliğinden itibaren on beş gün içerisinde hükmü veren yargı merciine bir dilekçe vermek[76], zabıt kâtibine beyanda bulunmak veya tutuklu bulunan sanık bakımından CMK m 263 hükmünde yer verilen mercilere beyanda bulunmak ya da dilekçe vermek suretiyle yapılabilir.

Hüküm gerekçesiyle birlikte açıklanmamış ise (duruşma tutanağında kısa karar suretiyle açıklanmışsa), hükme karşı temyiz isteminde bulunulması halinde, istinaf mahkemesince bu durumun öğrenilmesi üzerine yedi gün içinde gerekçeli kararın tebliğ edilmesi gerekmektedir (CMK m 293)[77].

CMK m 294 hükmüne göre "*Temyiz eden, hükmün neden dolayı bozulmasını istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorundadır*"[78].

---

[76] Hukukumuzda CMK'de yer verilen istisnalar dışında müdafii zorunluluğu bulunmadığından, temyiz isteminin bizatihi muhakeme süjeleri tarafından sunulabilmesi mümkün olup, bu süjeler bakımından sunulan dilekçeler bakımından "*dilekçeyi verenin amacını anlatması*" yeterli görülmelidir. Düşünce için bkz Çınar (n 11), 45. Dilekçenin temyiz istemi niteliğinde olduğunun anlaşılmasının yeterli olduğu, "*temyiz*" sözcüğünün geçmesine dahi gerek olmadığı hususunda bkz Balcı ve Öztürk (n 18), 361.

[77] Yargıtay'a göre "…*temyiz nedenlerini bildirir ek dilekçe için öngörülen yedi günlük sürenin kararlarda gösterilmesi zorunlu olan, hükme karşı başvurulabilecek kanun yolu süresi olmadığı, bu sürenin ilgilisine ayrıca bildirilmemesinin mahkemeye erişim hakkına orantısız bir müdahale olarak görülemeyeceği ve dolayısıyla da bildirilmesi hususunda mahkemeye zorunluluk yüklenemeyeceği kabul edilmelidir*". Yargıtay CGK, 355/596, 10.10.2019; Yargıtay CGK, 449/611, 17.10.2019; Yargıtay CGK, 513/450, 10.11.2020.

[78] Mülga CMUK m 314 hükmüne göre "*Temyiz dilekçesinde veya beyanında temyiz sebepleri gösterilmemişse temyiz dilekçesi için belirlenen sürenin bitmesinden yahut gerekçeli karar henüz tebliğ edilmemişse tebliğinden itibaren bir hafta içinde hükmü temyiz olunan mahkemeye bu sebepleri ihtiva eden bir layiha da verilebilir. Cumhuriyet savcısı temyiz dilekçesinde, temyiz sebeplerini göstermemiş ise; temyiz isteğinin sanığın lehinde veya aleyhinde olduğunu açıkça belirtmesi gerekir. Layihanın verilmemesi veya istida veya beyanda temyiz sebeplerinin gösterilmemesi temyiz tetkikatı yapılmasına mani değildir."* Mülga CMUK'un bu hükmü, temyiz sebeplerine dair layihanın ihtiyari nitelikte olduğunu göstermektedir. Yürürlükteki CMK, ihtiyari mahiyetteki bu dilekçenin verilmesini zorunlu hale getirmiştir.

CMK m 295 hükmünde, istinaf isteminden (ve Mülga CMUK'ta benimsenen temyiz kurallarından) farklı olarak, temyiz nedenlerinin gösterilmesi zorunlu tutulmuştur[79]. Maddeye göre "*Temyiz başvurusunda temyiz nedenleri gösterilmemişse temyiz başvurusu için belirlenen sürenin bitmesinden veya gerekçeli kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde hükmü temyiz olunan bölge adliye mahkemesine bu nedenleri içeren bir ek dilekçe verilir*".

Gerekçeli karar duruşmada açıklanmış ise temyiz sebeplerinin temyiz süresi içerisinde bildirilmesi gerekirken; gerekçeli karar duruşmada açıklanmamış ise temyiz sebeplerinin kararın tebliğinden sonra ve her hâlükârda temyiz süresi içerisinde bildirilmesi gerekmektedir[80]. Bununla birlikte, karar kanun yoluna başvurma hakkına sahip kimsenin hazır bulunduğu duruşmada gerekçesiz bir şekilde açıklanmış ise bu halde, duruşmada hazır bulunan tarafından yasal süre (onbeş gün) içinde temyiz isteminde bulunulması (süre tutum dilekçesi verilmesi) halinde gerekçeli kararın tebliğ edilmesinden sonra da yedi gün içinde temyiz sebeplerine dair ek bir dilekçe verilmesi gerekir (CMK m 295/1). Anılan hükme göre süre tutum dilekçesiyle[81] birlikte temyiz sebepleri gösterilmemiş ise sebeplere ilişkin dilekçenin gerekçeli kararın tebliğinden sonra bildirilmesi gerekmektedir[82]. Zira CMK m 295/1 hükmünde "*ek bir dilekçe verilir*" denilmek suretiyle, emredici bir düzenlemeye yer verilmiştir.

Centel ve Zafer'in bizim de katıldığımız düşüncesine göre uygulamada "*süre tutum dilekçesi*" olarak nitelendirilen dilekçe, esasında "*gerekçesiz temyiz dilekçesi*"dir[83].

---

79 Mülga 1219 sayılı CMUK'ta, "*temyiz ediyorum*" demenin bile yeterli olduğu, gerekçe göstermenin zorunlu olmadığı (1936 yılındaki değişiklikle kaldırıldığı) hususunda bkz Tosun, Suç Muhakemesi (n 8) 218; Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, Muhakeme (n 10) 1745, dn 108. CMK'nin, ihtiyari temyiz layihası usulünü düzenlemediği, temyiz sebeplerinin bildirilmesine dair dilekçe verilmesini zorunlu kıldığı hususunda bkz Süheyl Donay, *Güncelleştirilmiş Ceza Yargılaması Hukuku* (Beta 2015), 440.

80 Son kararın tebliğ veya tefhiminden itibaren on beş günlük yasal süre içerisinde temyiz dilekçesi verilmemiş ise ek temyiz dilekçesi verilmesi hukuken mümkün değildir. Açıklama için bkz Hakan Karakehya, *Ceza Muhakemesi Hukuku C. II* (I. Bası, Savaş 2014), 182.

81 Kanun yoluna ilişkin sürelerin hak düşürücü süre olduğu ve bu sürelerin mahiyeti itibariyle "*tutulmasının*" mümkün olmadığı, uygulamada yer bulan "*süre tutum dilekçesinin*" esasında kanun yoluna başvuru dilekçesi olduğu, özellikle hükmün gerekçesiyle birlikte açıklanmadığı hallerde kanun yoluna başvuru sebeplerinin daha sonra (gerekçeli kararın tebliğinden sonra) bildirileceğine dair bir dilekçe olduğu hususunda açıklama için bkz Birtek (n 4) 170; Metin Feyzioğlu, 'Temyiz Başvurularında 'Süre Tutum' Konulu Bir Dilekçe Olamaz', (Feyzioğlu, 20 Temmuz 2008) http://www.feyzioglu.av.tr/temyiz-basvurularinda-sure-tutum-konulu-bir-dilekce-olamaz/ Erişim Tarihi 25 Temmuz 2021. Hukuk yargılamasına ilişkin olarak aynı tespit yapılmaktadır. Açıklama için bkz Muhammet Özekes, 'Hukuk Yargılamasında Süre Tutum Müessesesi Yoktur' in Prof. Dr. Saim Üstündağ'a Armağan (Adalet 2009), 389 vd

82 Esasında incelediğimiz konu bakımından temel sorunlardan birisi de hükmün gerekçesiyle birlikte açıklanmamasından kaynaklanmaktadır. CMK m 232/3 hükmüne göre "*Hükmün gerekçesi ve varsa karşı oy gerekçesi, tümüyle tutanağa geçirilmemişse açıklanmasından itibaren en geç onbeş gün içinde dava dosyasına konulur*". CMK m 223/1 hükmüne göre "*Duruşmanın sona erdiği açıklandıktan sonra hüküm verilir*". Bu sebeple gerek ilk derece gerekse ikinci derece yargılamalarında "duruşmanın sona erdiği açıklandıktan sonra" hüküm verilmesi zorunlu olduğu halde, bu zorunluluğun mutlaka o duruşmada yerine getirilmesi kurala bağlanmamıştır. CMK m 223/1 hükmüne göre duruşmanın bittiği açıklandıktan sonra, farklı bir duruşma gününde hükmün, gerekçeli bir şekilde açıklanmasına hukuki bir engel bulunmamaktadır. Nitekim öğretide "*Gerekçeli kararın, hükmün tefhim edildiği anda 'hüküm ile birlikte açıklanmamasının, 'kısa karar' ve 'süre tutum dilekçesi' gibi uygulamaların ortaya çıkmasına neden olduğu*" ifade edilmiştir. Birtek, Delil ve İspat, 550. Kısa karar uygulamasının ve gerekçe ile kararın aynı anda açıklanmasının, süre tutum dilekçeleri ile yapılan temyiz istemlerinin (savunmanın temyiz sebeplerinin) niteliğini etkilediği hususunda bkz İsa Başbüyük, 'Yargının Etkinliğinin Artırılmasında 'Gerekçe'nin Rolü' in Prof. Dr. Erdal Onar'a Armağan C. II (Ankara Üniversitesi 2013), 1518 vd

83 Açıklama için bkz Centel ve Zafer (12) 925, dn 56.

Hükmün süresinde temyiz edilip edilmediği bu dilekçeye göre belirleneceğinden, bu dilekçede temyiz iradesinin açık ve kesin olarak belirtilmesi gerekmektedir.

Öğretide ifade edildiği üzere ilk temyiz isteğinin açıklandığı dilekçe "*temyiz başvurusu*" iken; ikinci dilekçe "*temyiz gerekçesini gösteren*" ek "*dilekçe*"dir[84]. Eğer bölge adliye mahkemesi ceza dairesinin kararı gerekçeli bir şekilde açıklanmamış ise -duruşmada hazır bulunanlar bakımından- somut temyiz sebeplerinin (muhakeme hukukuna ilişkin temyiz sebebi açısından ise somut olguların) yazılması gereken belge, ek "*dilekçe*"dir (temyiz layihasıdır). CMK m 298 hükmü kapsamında temyiz isteminin reddine neden olan "*gerekçesizlik*" bu ek dilekçenin (temyiz layihasının) sunulmaması veya bu ek dilekçede temyiz sebeplerinin gösterilmemesidir.

Temyiz yoluna başvurma hakkı bulunan süjenin, hükmün açıklandığı duruşmada hazır bulunmamış ise temyiz başvurusuna ve temyiz sebeplerine ilişkin olarak tek bir dilekçeyi, gerekçeli kararın tebliğinden sonra on beş günlük yasal süre içerisinde sunması gerekmektedir.

İstinaf kanun yolunda, sadece Cumhuriyet savcısı bakımından istinaf sebeplerinin gösterilmesi zorunluluğu getirilmiş (CMK m 273/5), buna karşın bu zorunluluğun yerine getirilmemesine dair herhangi bir yaptırım öngörülmemiştir[85]. Bu sebeple istinaf kanun yolu bakımından, istinaf kanun yoluna başvurma iradesini gösteren bir dilekçe veya beyan verilmesi yeterlidir[86].

Temyiz kanun yolu bakımından ise temyiz dilekçesinde, temyiz başvurusuna konu son karardaki hukuka aykırılıkların "*temyiz sebebi*" olarak gösterilmesi gerekmektedir[87]. Temyiz sebebi olan hukuka aykırılıklar usule (muhakeme hukukuna) ilişkin olabileceği gibi esasa (maddi ceza hukukuna) ilişkin de olabilir[88]. Temyiz

---

84 Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, *Muhekeme* (n 10) 1744. Kanun'da yer verilen "ek dilekçe"nin, daha önce (CMUK'ta) "*temyiz layihası*" olarak adlandırılan dilekçe olduğu hususunda bkz Balcı ve Öztürk (18) 355.

85 Öğretideki azınlık düşünceye göre Cumhuriyet savcısının istinaf sebeplerini bildirmemesi halinde istinaf isteminin reddi gerekir. Düşünce için bkz Yener Ünver ve Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku C. III* (15. Baskı, Adalet 2019), 1924, 1925; Karakehya (n 81), 173; Artuç ve Elmas (49), 389. CMK m 298 hükmünün istinaf kanun yolu bakımından kıyasen uygulanamayacağı, istinaf kanun yolu bakımından sebep bildirilmemesine açık bir yaptırımın öngörülmediği yönündeki düşünce ve tartışma için bkz Birtek, *İstinaf* (n 4) 183.

86 İstinaf kanun yolu bakımından ister maddi meseleye isterse hukuki meseleye yönelik olsun, herhangi bir süje tarafından gösterilen/ öne sürülen gerekçenin istinaf incelemesini "sınırlayıcı" bir etkisi bulunmamaktadır. Görüş için bkz Yenisey, *İstinaf* (n 9) 73.

87 Temyiz kanun yoluna başvuran kimsenin hukuka aykırılık iddiasını, "*son karardaki olguların dışındaki başka olgulara*" dayandırabilmesi mümkün değildir. Aksi takdirde temyiz başvurusu dikkate alınmaz. Açıklama için bkz Keskin, *Temyiz* (n 5) 61.

88 Taner, Usul (n 42) 356; Keskin, *Temyiz* (n 5) 47, 110; Yenisey ve Nuhoğlu (n 14) 885; Çınar, *Temyiz* (n 11) 84. Öğretide mutlak- nispi temyiz sebepleri ayrımına da yer verilse de bu ayrım temyiz sebeplerinin tamamını kapsayan bir ayrım değildir. Mutlak- nispi temyiz sebepleri ayrımı bütünüyle muhakeme hukukuna ilişkin temyiz sebeplerini tanımladığından, "temyiz sebepleri"nin tamamını kapsayan bir ayrım olarak kabul edilemez. Mutlak- nispi temyiz sebepleri ayrımı hakkında ayrıntılı açıklama için bkz Keskin, *Temyiz* (n 5) 114 vd

gerekçesi ise temyiz sebebi olarak gösterilen hususlara ilişkin "nokta"ların[89] (çelişme noktalarının)[90] gösterilmesinden ibarettir[91].

Temyizde sebep bildirme zorunluluğu kanun yoluna başvurma hak ve yetkisi olan bütün taraflar/ süjeler yönünden kabul edilmiş ve bu zorunluluğun yerine getirilmemesine de bir yaptırım bağlanmıştır. CMK m 298/1 hükmüne göre Yargıtay, "…*temyiz dilekçesinin temyiz sebeplerini içermediğini saptarsa, temyiz istemini reddeder*".

CMK m 301 hükmüne göre de "*Yargıtay, yalnız temyiz başvurusunda belirtilen hususlar ile temyiz istemi usule ilişkin noksanlardan kaynaklanmışsa, temyiz başvurusunda bunu belirten olaylar hakkında incelemeler yapar*".

Kanun yoluna başvuran süjeler tarafından bildirilen temyiz sebepleri doğrultusunda yapılan temyiz denetimi "*temyiz nedeniyle bağlılık (sınırlı inceleme) kuralı*" (ultra petita kuralı) olarak tanımlanmaktadır[92]. Temyiz kanun yolunda "*sınırlı inceleme ilkesi*" olarak adlandırılan bu durumun tek istisnasını CMK m 289 hükmünde düzenlenen "mutlak/ kesin" hukuka aykırılık nedenleri oluşturmaktadır[93].

Türk ceza muhakemesinde, temyiz nedenlerinin/ gerekçelerinin sunulması ve bildirilen temyiz sebepleriyle (ve temyiz nedenlerine ilişkin gerekçelerle) temyiz merciin bağlı olup olmadığı (*ultra petita* kuralının temyiz kanun yolunda uygulanması) hususunda farklı görüşler öne sürülmüştür.

Kunter/ Yenisey ve Nuhoğlu'na göre temyiz dilekçesinde gerekçe öne sürülmemişse daha sonra ek bir dilekçe ile temyiz nedenlerinin "*gerekçe*" olarak bildirilmesi zorunludur. Bununla birlikte, temyiz gerekçelerine ilişkin dilekçenin verilmemesi, temyiz isteminin istinaf mahkemesi ceza dairesince yapılacak ön incelemede dikkate

---

89 "Nokta"; "*son kararın birbirinden ayrılabilip müstakil incelemeye konu teşkil edebilen parçalarını ifade etmektedir*". Tanımlama için bkz Yenisey, *İstinaf* (n 9) 73. Yenisey ve Nuhoğlu'na göre CMK'de mutlak hukuk aykırılık (CMK m 289) sebepleri dışında, dava sınırı dışına çıkılması kabul edilmemiş ve temyiz sebeplerinin "*nokta*" halinde gösterilmesi mecburiyeti (*ultra petita kuralı*) kabul edilmiştir. Açıklama için bkz Yenisey ve Nuhoğlu (n 14) 884. Bu kuralın arzu ettiği sonuca ulaşıldığı hususunda "*önemli kuşkular*" bulunduğu yönündeki görüş için bkz Erdener Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku* (15. Baskı, Adalet 2018), 579.

90 Çelişme noktası tanımlaması için bkz Birtek, *İstinaf* (n 4) 223. Yurtcan'a göre temyiz dilekçesinde "*temyiz davasının dayandığı noktalar*" gösterilmelidir. Açıklama için bkz Erdener Yurtcan, *CMK Şerhi C. II* (7. Baskı, Adalet 2015) 1387.

91 "*Hata ile verilen karar arasında nedensel bir ilişkiyi ortaya koyan normatif bir bağlantı noktasının bulunması gerektiği*" hususunda bkz Öztürk vd (n 1) 741; Schroeder ve Verrel (n 31) 235. Alman hukukunda "*Hukuka aykırılık bulunmasaydı hüküm başka şekilde verilebilecekti" denilebiliyorsa hükümle hukuka aykırılık arasında bir bağlantı var kabul edilir (olası bir nedensellik)*". Schroeder ve Verrel (n 31) 235.

92 Keskin Kiziroğlu, 'Temyiz Yasayolu' (n 12) 183. Yargıtay'ın tüm hukuka aykırılıkları re'sen inceleyememesinin sistemin özü ile çeliştiği hususunda bkz Soyaslan (n 11) 582.

93 Muhakeme engelleri ile muhakeme şartlarının yokluğunun temyiz mahkemesince re'sen denetleneceği hususunda bkz Schroeder/ Verrel (n 31) 235. Yargıtay'a göre CMK m 289 hükmünde belirtilen hususlarda inceleme yapılabilmesi için "temyiz istemi/ başvurusu" yeterlidir. Ayrıca temyiz sebeplerine ilişkin bir dilekçe/ layiha sunulmamış olsa dahi mutlak/ kesin bozma sebepleri yönünden inceleme yapılmalıdır. "*CMK'nin 289. maddesi, hükmü temyize hak ve yetkisi bulunanın, süresi içinde, temyiz edilebilir nitelikteki hükme ilişkin, usulüne uygun şekilde, temyiz iradesini açıkladığında, Yargıtay görevli dairesince temyiz dilekçesi veya beyanında temyize ilişkin bir sebep gösterilmemiş olsa bile hukuka kesin aykırılık hâlinin denetlenmesi gereğinin bir zorunluluk hâli olduğunu belirtmiştir. Bu hükme göre de; Daire, temyiz dilekçesi veya beyanında temyize ilişkin bir sebep gösterilmemiş olsa bile hukuka kesin aykırılık hâlini denetlenmesi gerekir*" Yargıtay CGK, 292/194, 14.05.2020.

alınacak hususlar (CMK m 296/1) içerisinde sayılmamıştır. Bu sebeple, temyiz gerekçesine ilişkin dilekçe Yargıtay'daki incelemeye kadar verilebilir. Kanun koyucu CMK m 296/1 hükmüyle, m 295/1 hükmündeki süreyi "*zımnen*" uzatmıştır[94]. Temyiz nedenlerinin bildirilmesi bir tür "iddia" görevi olup, nedenlerin bildirilmesi aynı zamanda mantıki zorunluluktur[95]. Temyiz davasını açan (temyiz yoluna başvuran) süje, temyiz merciini ikna edebilmek için, kararın hangi yönden/ yönlerden hukuka aykırı bulduğunu açıkça göstermelidir. Zira "*…hiçbir sebep göstermeyen müdafi veya katılan vekili görevini yapmış sayılmaz. Hele bu iş için Devletten para alan savcının sebep göstermeyebilmesini havsala almaz*"[96].

Keskin Kiziroğlu'na göre temyiz kanun yoluna başvuran, hükmü maddi ceza hukuku mu yoksa şekli ceza hukuku yönünden mi temyiz ettiğini somut bir şekilde açıklamalıdır. Son karar, sadece maddi hukuka aykırılık nedeniyle temyiz edilmişse Yargıtay hükmü -CMK m 289 kapsamındaki kesin hukuka aykırılık nedenleri hariç- muhakeme hukukuna aykırılık sebebiyle bozamayacaktır[97]. Bununla birlikte, usule (muhakemeye) ilişkin aykırılıklar sebebiyle temyiz isteminde bulunulmuş ise CMK m 301 hükmü uyarınca temyiz edenin buna ilişkin olguları da göstermesi zorunlu olup, temyiz incelemesi de bu olgularla sınırlı yapılacaktır[98]. Maddi hukuka aykırılık bakımından ise hükmü temyiz edenin maddi hukuka aykırılık nedeniyle temyiz kanun yoluna başvurduğunu ifade etmesi yeterli olup Yargıtay, maddi ceza hukuku normlarının tümünü nazara alıp değerlendirme yapmak zorundadır. "*Temyiz nedeninde maddi hukuk normunun birebir gösterilmesi zorunluluğu yoktur; aranamaz*"[99].

Yurtcan'a göre maddi hukuk ihlallerinde ihlalin neden doğduğunun belirtilmesi yeterli iken, yargılama hukuku ihlallerinde hangi olgularla hangi yargılama kurallarının çiğnendiğinin ve bu durumun son karara etkisinin açıkça belirtilmesi zorunludur[100].

94 Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, *Muhakeme* (n 10) 1744.

95 Yenisey/ Nuhoğlu'na göre temyiz kanun yolunda istek kapsamında bir yargılama yapılır ve artık Yargıtay re'sen tespit ettiği hataları (CMK m 289 hükmündeki haller dışında) bozma nedeni yapamaz. Açıklama için bkz Yenisey ve Nuhoğlu (n 14) 884.

96 Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, *Muhakeme* (n 10) 1745.

97 Öğretide mutlak/ kesin hukuka aykırılık sebepleri yönünden de sebep bildirme zorunluluğunun mevcut olduğu öne sürülmektedir. Görüşler için bkz Karakehya (n 81) 635 vd; Fahri Gökçen Taner, '5271 sayılı CMK'nin Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar', (2017) (4), Ankara Barosu Dergisi, 47, 66.

98 CMK m 302/2 hükmüne göre "*Yargıtay, temyiz edilen hükmü, temyiz başvurusunda gösterilen, hükmü etkileyecek nitelikteki hukuka aykırılıklar nedeniyle bozar*". Yargılama hukukuna ilişkin temyiz nedenlerinin her zaman son kararın/ hükmün bozulması sonucunu doğurmayacağı, hükmü etkileyen yargılama hukukuna aykırılıkların hükmün bozulmasını gerektirdiği hususunda bkz Tosun, Muhakeme (n 8) 215; Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, *Muhakeme* (n 10) 1730; Çınar, *Temyiz* (n 11) 90. CMK m 289 hükmün sayılan kesin/ mutlak hukuka aykırılık sebepleri (m 289/1-h ve i bentleri hariç) CMK m 302/2 hükmü dışında olup, mutlak/ kesin hukuka aykırılık halleri bakımından, bu haller temyiz sebebi olarak gösterilmese dahi kanun koyucu tarafından hükme etki ettiği kesin olarak kabul edilen haller olup, bu hallerin varlığı tespit edildiğinde hükmün bozulması zorunludur. CMK m 289 hükmünde sayılan savunma hakkının kısıtlanması ve hukuka aykırı delile dayanılması bakımından, bu hukuka aykırılıkların son karara etki etmesi halinde mutlak/ kesin hukuka aykırılığın gerçekleştiği kabul edilmektedir. Açıklama için bkz Balcı, Öztürk (n 18) 333. Muhakeme normları dışındaki (maddi ceza hukukuna ilişkin) hukuka aykırılık bakımından hükme tesir edip etmemesi önemli değildir. Bu tür bir hukuka aykırılık her durumda hükme tesir eder. Örneğin, hukuki nitelendirme hatası sebebiyle huzur ve sükûnunu bozma suçu yerine cinsel taciz suçundan hüküm kurulması her durumda esasa etkili bir hukuka aykırılıktır. Zira gerek özel kanunlardaki hak yoksunlukları gerekse ileride çıkarılabilecek bir lehe kanun (veya af kanunu) bakımından suçun türü önem taşımaktadır. Açıklama için bkz Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, Muhakeme (n 10) 1731.

99 Keskin Kiziroğlu, 'Temyiz Yasayolu' (n 12) 183.

100 Yurtcan, *Şerh* (n 90) 1362. Yazara göre muhakeme hukukuna ilişkin hukuka aykırılık son karara etki etmemiş ise "yok sayılır" ve karar bozulmaz. ibid, 1328.

Öztürk vd. göre temyiz dilekçesinde temyiz nedenleri gösterilmemişse temyiz sebeplerini gösteren ayrıntılı dilekçenin (temyiz layihasının) verilmesi ihtiyaridir[101].

Özbek vd. ile *Ünver ve Hakeri*'ye göre temyiz kanun yolunda temyiz dilekçesi (başvurusu) dışında ayrıca temyiz sebeplerini gösteren temyiz layihasının da verilmesi zorunludur[102].

Çınar'a göre temyiz edilen noktalarla bunların temyiz edilme gerekçelerinin temyiz başvurusunda gösterilmesi zorunludur[103]. *Selçuk/ Çınar*'a göre kanun yolu davası ile doğan sonuçlardan birisinin de "*kurulan hüküm ne oranda yasa yoluna götürülmüşse, o oranda inceleme yapılması*"dır[104].

Erdem ve *Kavlak*'a göre "*5271 sayılı CMK'nin 288. maddesi uyarınca temyiz sebebi olarak belirtilenler dışında kalan muhakeme hukukuna ilişkin diğer hukuka aykırılıklar bakımından Yargıtay'ın karar vermesine olanak bulunmadığı, buna karşılık, kararın hukuka aykırı olduğu ve bozulması gerektiği yönünde bir irade ortaya konulduğu sürece incelemenin maddi hukuka ilişkin tüm hukuka aykırılıklar yönünden yapılabileceği, bu bağlamda, Yargıtay'ın olayda meşru savunma koşullarının gerçekleştiği gerekçesiyle yapılan bir temyiz istemi karşısında bu istemi yerinde bulmasa bile haksız tahrikin koşullarının gerçekleştiği ve bu nedenle de cezanın indirilmesi gerektiği gerekçesiyle kararı bozabil[ir]*"[105].

Kanaatimizce CMK m 291-298 hükümleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde, bölge adliye mahkemesinin kararını gerekçeli olarak açıklaması (veya duruşmada hazır bulunmayanlara gerekçeli karar ile birlikte tebliğ edilmesi) halinde on beş günlük yasal süre içerisinde yapılacak temyiz başvurusunun temyiz nedenlerini de içerecek şekilde vermesi zorunludur[106].

Bölge adliye mahkemesinin kararının duruşmada (gerekçesi daha sonra açıklanmak üzere) verilmesi halinde ise on beş günlük süre içerisinde temyiz "*başvurusu*" yapılması zorunlu olup, bu "*başvuru*"da henüz kararın gerekçesi tam olarak bilinemediği için temyiz gerekçelerinin tam olarak bildirilebilmesi mümkün

[101] Özbek vd, (n 53) 740.

[102] Özbek vd, (n 53) 862, 863. Ünver ve Hakeri (n 85) 1958, 1959. Aynı yönde bkz Karakehya (n 81) 180.

[103] Çınar, *Temyiz* (n 11) 115.

[104] Sami Selçuk ve Ali Rıza Çınar, *Yaptırımı (Cezayı) ve Sonuçlarını Ağırlaştırmama Kuralı* (Yetkin 2014), 19.

[105] Mustafa Ruhan Erdem ve Cihan Kavlak, 'Ceza Muhakemesinde Temyiz İncelemesinin Kapsamı ve Sınırları', (2018) 44 (4), Yargıtay Dergisi, 1419, 1434-1472. Benzer düşünceyi dile getiren Çetintürk'e göre "*Muhakeme hukukuna ilişkin aykırılıklardan farklı olarak, maddi hukuka ilişkin denetimin, hükmün tüm yönleriyle incelenmesini gerektirdiği, maddi hukukun yanlış uygulandığına ilişkin genel bir ifade içeren temyiz dilekçesinde açıkça ileri sürülmemiş olsa dahi, dosyaya yansıyan delillere göre suçun unsurlarının oluşmaması, sanığın suçu işlediğinin sabit olmaması, suçun vasfının yanlış belirlenmesi, suçun nitelikli hâllerinde yapılan hata sonucu cezanın yanlış belirlenmesi veya teşebbüs, iştirak, içtima, haksız tahrik ve şahsi cezasızlık sebepleri gibi maddi hukuka ilişkin hükümlerin yanlış uygulanması sonucu sanığın ceza alması veya almaması ya da hak ettiğinden az veya çok ceza alması durumlarında Yargıtay'ın bu hukuka aykırılığı bozma nedeni yapabileceği*" kabul edilmelidir. Görüş için bkz Ekrem Çetintürk, 'Ceza Muhakemesinde Temyiz Kanun Yolunda Maddi (Fiili) Sorunun İncelenmesi', (2019) 14 (151), Terazi Hukuk Dergisi, 466, 489.

[106] Öğretide de haklı olarak ifade edildiği üzere, temyiz kanun yoluna başvuran süje tarafından bildirilen "gerekçe/ temyiz nedeni", "*Yargıtay'ın hukuki denetimine imkân veren sebeptir*". Açıklama için bkz Balcı ve Öztürk (n 18) 330-331.

değildir[107]. Bu sebeple CMK m 295/1 hükmü uyarınca, gerekçeli kararın tebliğinden sonra, yedi gün içerisinde temyiz gerekçelerini içeren bir "*dilekçe*"nin (temyiz layihasının)[108] verilmesi gerekmektedir[109]. Kanun koyucu, CMK m 296/1 hükmünde, temyiz başvurusunun/ isteminin ilk derece mahkemesince yapılacak ön incelemesinde "*temyiz nedenlerinin bildirilmemesi*"ni red sebebi saymadığından (temyiz isteminde bulunulmasını/ temyiz başvurusuna dair beyanın sunulmasını yeterli gördüğünden) CMK m 295/1 hükmünde yer verilen yedi günlük sürenin hak düşürücü bir süre olmadığı ve bu sürenin aşılmasının temyiz isteminin ilk derece mahkemesince temyiz isteminin reddine karar verilemeyeceği kabul edilmelidir. CMK m 295 ve 296/1 hükümleri birlikte değerlendirildiğinde yedi günlük süre geçtikten sonra da temyiz nedenlerinin bildirilebilmesi mümkündür. Bununla birlikte CMK m 298 hükmünde temyiz gerekçelerinin değil "sebeplerinin" bildirilmemesine açık bir yaptırım (temyiz isteminin reddi yaptırımı) bağlandığı nazara alındığında, temyiz sebeplerinin en geç Yargıtay'ın ilgili ceza dairesi tarafından yapılacak incelemeden önce bildirilmesinin zorunlu olduğu kabul edilmelidir. Bu sebeple biz, Kunter/ Yenisey/ Nuhoğlu'nun, kanun koyucunun CMK m 295/1 hükmünde yer verilen yedi günlük süreyi "*zımnen*" uzattığı düşüncesine iştirak etmekteyiz.

Yargıtay'ın ilgili ceza dairesince temyiz incelemesine başlanılmadan önce temyiz gerekçelerinin bildirilmesi mümkün olduğu gibi daha önce bildirilen gerekçelerin detaylandırıldığı yeni/ ek bir dilekçenin verilmesini de yasaklayan bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak bu ek/ yeni dilekçe ile daha önce bildirilen temyiz nedeninin genişletilebilmesi/ değiştirilebilmesi mümkün değildir[110]. Örneğin, temyiz başvurusunda sadece maddi ceza hukukuna ilişkin olarak temyiz kanun yoluna başvurulduğu halde ek dilekçe ile muhakeme hukukuna ilişkin temyiz sebeplerinin öne sürülebilmesi mümkün değildir. Ek/ yeni dilekçe ile ancak temyiz sebebine ilişkin "*ek gerekçeler*" sunulabilir.

Düşüncemize göre temyiz sebeplerinin ve gerekçelerinin bildirilmesi hususundaki esas tartışma ve açıklığa kavuşturulması gereken hususlar, "*temyiz sebeplerinin bildirilmesi ile temyiz gerekçelerinin bildirilmesinin aynı anlama gelip gelmediği*" ile

---

[107] Benzer gerekçe için bkz Karakehya (n 81) 182.

[108] Ünver ve Hakeri'ye göre "*Temyiz dilekçesi (başvurusu) ile temyiz layihası (temyiz gerekçelerini gösterir dilekçe) birbiriyle karıştırılmamalıdır. Bir temyiz incelemesi için ikisi de verilmesi gerekli dilekçelerdir…Temyiz isteminde kim bulunmuşsa, ek dilekçeyi (layihayı) da o imzalayarak verecektir*". Ünver ve Hakeri (n 85) 1959-1960. Temyiz başvurusu ile temyiz layihasının farklı olduğu hususunda bkz Öztürk vd (n 1) 739.

[109] Özbek vd göre m 295/1 hükmünde yer alan "*verilir*" ifadesi, bu tür bir dilekçenin verilmesinin "*zorunlu*" olduğunu göstermektedir. Açıklama için bkz Özbek vd (n 53) 800. Yurtcan'a göre CMK temyiz isteminin açıklanmasını yeterli saymamış ve temyiz nedenlerini ve dayandığı hukuki ihlallerin bildirilmesini zorunlu kabul etmiştir ki bu durum bir "yeniliktir". Açıklama için bkz Yurtcan, *Yargılama* (n 89) 578. Yargıtay'a göre "*Gerekçeli temyiz dilekçesi (ek dilekçe, temyiz layihası), temyiz nedenlerinin gösterildiği dilekçedir. Temyiz dilekçesinde ya da daha sonradan verilen ek dilekçesinde temyiz denetiminin kapsamının belirlenmesi bakımından dayandığı hukuka aykırılıkların gösterilmesi gerekir*". Yargıtay CGK, 355/596, 10.10.2019.

[110] Nitekim Yargıtay'a göre de "*temyiz dilekçesi ile süre tutum dilekçesinde olmadığı halde incelemenin duruşmalı yapılmasını isteme; kararda yer alan birden fazla hükümden temyiz edilmeyenin temyizi, sanık sıfatıyla temyizden sonra katılan sıfatıyla da talepte bulunulması mümkün değildir*". Yargıtay 8. CD, 2141/20081, 25.06.2015.

"*temyiz gerekçelerinin bildirilmesinden ne anlaşılması gerektiği veya diğer bir deyişle temyiz sebeplerinin bildirildiği dilekçenin mahiyetinin nasıl olması gerektiği*"dir.

Yukarıda açıklandığı üzere, "*temyiz sebebi*" usule (muhakeme hukukuna) ve esasa (maddi ceza hukukuna) ilişkin olmak üzere iki tanedir. Bu sebeple "*temyiz sebebi/ nedeni*" ile "*temyiz sebebinin gerekçesi*" kavramları birbirinden farklıdır[111].

Temyiz sebebi, temyiz gerekçesinden daha üst bir kavram olup, hükmün temyiz edildiği yönü (usul mü yoksa esas yönünden mi temyiz edildiğini) ifade eder. *Temyiz gerekçesi* ise temyiz sebebinin noktalarını/ dayanaklarını gösteren ve son kararda yer verilen ve temyiz sebeplerinin mevcudiyetini ortaya koyan olguların, çelişme noktalarının bildirilmesidir. CMK m 298/1 hükmünde temyiz isteminin reddi yaptırımına tabi tutulan husus ise temyiz gerekçelerinin değil "*temyiz sebeplerinin*" bildirilmemesidir. Bu hükmün lafzı esas alındığında, temyiz sebepleri bildirilmiş ise ayrı bir temyiz gerekçesine ilişkin dilekçe sunulmamış olsa dahi temyiz istemi reddedilemez. Bununla birlikte CMK m 295 ve 298 hükümlerinde, "*temyiz nedeni*" ve "*temyiz gerekçesi*" kavramlarının, zikrettiğimiz farklılık gözetilerek kullanıldığını söyleyebilmek mümkün değildir. Ayrıca bu hususta tartışmaların, CMK m 295, 296 ve 298 hükümlerinin ve bu hükümlerdeki ifadelerin açık ve birbiriyle uyumlu olmamasından kaynaklandığını da vurgulamak gerekmektedir.

Temyiz gerekçelerinin veya temyiz sebeplerinin bildirilmesinden ne anlaşılması gerektiği ve buna ilişkin dilekçenin mahiyetinin nasıl olması gerektiği hususunda ise isabetli bir değerlendirme yapabilmek için temyiz başvurusunu yapan süjenin/ süjelerin durumunun değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu noktada hak arama hürriyeti bakımından makul ve hak ve nesafet ilkeleriyle uyumlu bir tespit ortaya koyabilmek için CMK'de öngörülen istisnalar dışında (CMK m 150/1,3 ve m 234/1-b.5) zorunlu müdafi veya vekilliğin bulunmadığının öncelikle dikkate alınması gerekmektedir.

Temyiz sebeplerinin bildirilmesi bakımından, temyiz isteminde/ başvurusunda gösterilen maddi ceza hukukuna ve/ veya muhakeme hukukuna ilişkin temyiz sebebine ilişkin gerekçelerin ayrıntılı bir şekilde "*çelişme noktalarını açıkça göstermek suretiyle*" ortaya konulması zorunlu görülür ve bu şekilde bir "ayrıntılı" bir gerekçe sunulmadığında CMK m 298/1 hükmü kapsamında temyiz isteminin reddi yaptırım

[111] TDK Sözlüğü'ne göre "*neden*", "*bir olayı ve durumu gerektiren, doğuran başka olay veya durum, sebep*" olarak (neden ve sebep kelimeleri *eş anlamlı* olarak) tanımlanmakta iken; "*gerekçe*", "*gerektirici sebep, esbabı mucibe*" olarak tanımlanmaktadır. Tanımlama için bkz Türkçe Sözlük, https://sozluk.gov.tr/ Erişim Tarihi 24 Temmuz 2021. CMK'nin kullandığı terminolojide "*temyiz nedeni*", "*temyiz sebebi*", "*temyiz başvurusunda belirtilen hususlar (nokta)"*, "*temyiz gerekçesi*" ve "*bozma sebebi*" kavramlarının "kesişen" fakat ayrı içeriklere sahip kavramlar olduğu hususunda bkz Yenisey ve Nuhoğlu, *Muhakeme* (n 14) 884- 885. Yazarlara göre temyiz nedeni "temyiz başvurusun sebebi" ve temyiz başvurusunu haklı göstermek için ileri sürülen "gerekçe"dir. Temyiz nedeni, temyiz başvurusundaki "sebep"tir. Açıklama için bkz İbid, 884. Düşüncemize göre kavram olarak "*temyiz nedeni*" ve "*temyiz sebebi*" aynı anlama karşılık gelir. "*Temyiz başvurusunda belirtilen hususlar*" ise temyiz isteminin dayanağı olan "*çelişme noktalarını*"; "*temyiz gerekçesi*" ise "*çelişme noktalarının*" temyize konu karar/ olay bağlamında ve bu olayla ilişkilendirilerek ortaya konulmasını ifade etmektedir. Çalışmamızda söz konusu kavramlar, yaptığımız bu ayrım temel alınarak kullanılmıştır.

uygulanır ise *bir müdafi veya vekil yardımından faydalanmayan süjeler yönünden* hak arama hürriyetini ve adil yargılanma hakkının kullanılmasını zorlaştıran, ölçüsüz ve hakkaniyete aykırı bir hâl ortaya çıkar[112].

Düşüncemize göre temyiz başvurusunda[113] (veya en geç Yargıtay'ın ilgili ceza dairesi tarafından incelemeye başlanmadan önce), *hangi sebeple hükmün temyiz edildiğinin (hangi temyiz sebebine dayanıldığının) açıkça gösterilmesi* zorunludur. Son kararın/ hükmün, maddi ceza hukuku yönünden mi yoksa muhakeme hukuku yönünden mi (veya her ikisi yönünden mi) temyiz edildiğinin dilekçeden anlaşılması gerekmektedir[114]. Bu belirlemeyi yapmaya elverişli olmayan ve sadece "*hükmü temyiz ediyoruz(m), temyiz kanun yoluna başvuruyoruz (m), hüküm hatalıdır, hatalı hüküm kurulmuştur*" beyanlarını içeren bir dilekçenin, henüz gerçekli karar açıklanmadan –kısa karar sonrasında- sunulan temyiz başvurusu olarak kabul edilebilmesi mümkün ise de "*temyiz sebeplerini gösteren bir dilekçe*" olarak kabulü mümkün değildir. Bu türden bir dilekçe ise teknik olarak bir temyiz başvurusu olmadığından bu başvurunun usul veya esas yönünden (ve hatta CMK m 289 hükmünde sayılan sebepler yönünden) incelenebilmesi mümkün değildir[115],[116].

Nitekim Yargıtay'a göre "*CMK'nin 298. maddesi uyarınca temyiz dilekçesinin, örneğin; "Hükmü temyiz ediyorum." şeklindeki dilekçede olduğu gibi herhangi bir temyiz sebebi içermemesi durumunda tıpkı başvurunun süresi içinde yapılmaması, hükmün temyiz edilemez olması ya da temyiz edenin buna hakkının bulunmaması hâllerinde olduğu üzere usulüne uygun açılmış bir temyiz davasından bahsedilemeyeceğinden temyiz isteminin reddi gerekecektir*"[117].

Temyiz sebebi sadece muhakeme hukukuna ilişkin ise CMK m 289 hükmünde belirtilen ve tamamı muhakeme hukukuna ait mutlak/ kesin bozma sebepleri dışında, ancak temyiz sebebi olarak gösterilen hukuka aykırılıklarla sınırlı

---

112 "*Mahkemeye başvurma hakkının, bazı koşul ve sürelere bağlanması, bu sınırlamalar, hakkın kullanılmasını fiilen ortadan kaldırmadığı sürece AİHS'in ihlalini oluşturmaz*". Görüş için bkz Tezcan, Erdem ve Sancakdar (n 59) 246.

113 Bu düşüncemizdeki "*temyiz başvurusu*"; gerekçesiz açıklanan kararlar bakımından uygulamada "*süre tutum*" olarak tanımlanan dilekçe; gerekçeli olarak açıklanan kararlar bakımından ise temyiz başvurusuna ilişkin dilekçe olarak anlaşılmalıdır.

114 "*…temyiz dilekçesi kapsamından muhakeme ve maddi hukuka ilişkin hangi normun ihlal edildiğinin anlaşılması veya en azından belirlenebilir olması gerekir." Hüküm hukuka aykırıdır " " Usul ve Yasaya aykırıdır." Temyiz ediyorum." "Ceza fazladır, eksiktir." veya "Re'sen dikkate alınacak sebeplerle hükmün bozulması gerekir" şeklindeki soyut ve genel ifadeler içeren temyiz başvuruları kabul edilemez*". Yargıtay 20. CD, 5608/6015, 07.11.2019 (karşı oy).

115 Yargıtay'a göre "*sanıklar müdafii Av. ...'in temyiz dilekçesinde hükmün hukuki yönüne ilişkin herhangi bir temyiz nedeni göstermediği anlaşıldığından, CMK'nin 289. maddesi uyarınca, aynı maddede belirtilen hukuka kesin aykırılık halleri ile sınırlı olarak*" inceleme yapılmalıdır. Yargıtay 20. CD, 5608/6015, 07.11.2019. Yargıtay'ın uygulamasına göre CMK m 289 hükmünde yer verilen sebepler, mutlak/ kesin hukuka aykırılık sebepleri olduğu için, yasal süre içerisinde sunulmuş –sebep içermeyen- bir temyiz başvurusu/ dilekçesi söz konusu ise temyiz sebepleri yönünden bir inceleme yapılamasa dahi mutlak/ kesin hukuka aykırılık sebepleri yönünden inceleme yapılacaktır.

116 Yargıtay'ın bizim de katıldığımız kararına göre "*…Temyiz dilekçesinin, örneğin; "Hükmü temyiz ediyorum." şeklindeki dilekçede olduğu gibi herhangi bir temyiz sebebi içermemesi durumunda tıpkı başvurunun süresi içinde yapılmaması, hükmün temyiz edilemez olması ya da temyiz edenin buna hakkının bulunmaması hâllerinde olduğu üzere usulüne uygun açılmış bir temyiz davasından bahsedilemeyeceğinden temyiz isteminin reddi gerekir*". Yargıtay CGK, 390/586, 10.10.2019.

117 Yargıtay CGK, 355/596, 10.10.2019.

bir temyiz incelemesi yapılacağından (CMK m 302/2 hükmü uyarınca temyiz incelemesinin sınırını "*temyiz başvurusunda gösterilen, hükmü etkileyecek nitelikteki hukuka aykırılıklar*" çizeceğinden) muhakeme hukukuna ilişkin hukuka aykırılıkların olgusal dayanakları ile (gerekçeleriyle) birlikte gösterilmesi gerekmektedir[118]. Bununla birlikte bu zorunluluk, mutlak anlamda kanun maddeleri ile olguların ilişkilendirilerek detaylandırılması biçiminde anlaşılmamalıdır. Örneğin; son kararın/ hükmün taraflı tanık anlatımına dayandığı, tanığın usulüne uygun dinlenmediği, delillere ilişkin tartışmanın/ değerlendirmenin usulüne uygun yapılmadığı, delillerin çelişkili olduğu, lehe veya aleyhe delillerin değerlendirilmediği, belli bir delilin ikame edilmediği ve eksik inceleme ile hüküm kurulduğu, tevsi-i tahkikat taleplerinin usulüne aykırı bir şekilde reddedildiği, fiil sabit olmadığı halde hüküm kurulduğu[119], hukuka aykırı delillere dayanıldığı, vicdani kanaatin dosyadaki delillere dayandırılmadığı, gerekçeli kararın çelişki içerdiği vs beyanların muhakeme hukukuna ilişkin sebeplerin bildirilmesi açısından yeterli görülmesi gerekir.

Temyiz sebebi sadece maddi ceza hukukuna ilişkin ise maddi ceza hukukuna ilişkin olarak dayanılan her gerekçe mahiyeti itibariyle önemli olacağından, temyiz nedeni bildirilirken olgusal dayanakların veya ayrıntılı bir gerekçenin bildirilmesi zorunlu değildir. Zira sadece suç vasfının hatalı olduğuna dair bir gerekçe dahi maddi ceza hukuku açısından önemli sonuçları olan bir hususdur. Bu sebeple suç vasfında yanılgıya düşüldüğü, suç tipinde yanıldığı, cezayı ağırlaştıran/ hafifleten nitelikli halde hata yapıldığı, etkin pişmanlık hükümlerinin hatalı uygulandığı, teşebbüs hükümlerinin uygulanmadığı, manevi unsurda hataya düşüldüğü, hukuka uygunluk sebebinin koşullarının gerçekleştiği ve sair hususlardaki bir dilekçe yeterli görülmelidir. "*Suçun oluşmadığı*" gerekçesi evleviyetle diğer maddi ceza hukuku müesseselerinin yasal koşullarının oluşmadığı iddiasını da içerir. Bu türden bir temyiz başvurusu sonucunda (evleviyet ilkesi gereğince) suçun özel görünüş biçimleri, kusurluluğu kaldıran/ azaltan sebepler vs yönünden bir hukuka aykırılık tespit edildiğinde, temyiz başvurusunun bu hukuka aykırılıkları da kapsadığı dikkate alınarak temyiz incelemesi yapılabilecektir.

Temyiz başvurusunda hem maddi ceza hukukuna hem de muhakeme hukukuna aykırılık sebeplerine yer verilmiş fakat muhakeme hukukuna ilişkin olarak olgusal dayanaklar (somut olgular/ gerekçeler, çelişme noktaları) *gösterilmemiş ise* maddi ceza hukukuna ilişkin temyiz incelemesi yapılmakla birlikte, muhakeme hukukuna ilişkin olarak sadece CMK m 289 hükmünde yer verilen mutlak/ kesin bozma

---

[118] Alman uygulamasında da muhakeme hukukuna ilişkin temyiz sebeplerinin "*hata ile hüküm arasındaki somut ilişki ortaya konularak*" gösterilmesinin zorunlu kabul edildiği hususunda bkz Schroeder ve Verrel (n 31), 235.

[119] Yargıtay'a göre "*sanık ...müdafiinin temyiz dilekçesindeki sanığın 02.05.2015 tarihli suçu işlediğine ilişkin kesin ve inandırıcı delil bulunmadığına dair temyiz sebeplerinin hükmün hukuki yönüne ilişkin olduğu*" kabul edilmelidir. Yargıtay 20. CD, 5608/6015, 07.11.2019.

sebepleri yönünden temyiz incelemesi yapılabilir. Çünkü bu sebeplerin açıkça/ olgularla ilişkilendirilerek gösterilmesine gerek yoktur.

Temyiz başvurusunun veya temyiz sebeplerine ilişkin dilekçenin sunulmasından sonra, yeni ortaya çıkan delillerin ilk defa temyiz merciine (Yargıtay'a) sunulabilmesi mümkün ise de bu delillerin ilk elden –sübut aracı olarak- Yargıtay tarafından takdir edilerek yeni/ ilk veya ikinci derece mahkemesinden farklı bir vicdani kanaate ulaşılabilmesi mümkün değildir.

Son kararın verilmesinden sonra ortaya çıkan ve temyiz merciine sunulan bir delilin, ilk elden temyiz mercii tarafından takdir edilip sübut aracı olarak kullanılması ve maddi vakıaya ilişkin "yeni" bir öğrenme yargılaması yapılabilmesi mümkün değildir. Temyiz mercii, kendisine sunulan delili CMK m 206 hükmü kapsamında inceleyerek yeni delilin "*hükmün ilk derece mahkemesi tarafından yeniden bir karar verilmesini gerektirip gerektirmediği*" konusunda bir karar verecektir[120]. Bu sebeple, temyiz aşamasında sunulan delilden hareketle yeni bir öğrenme yargılaması yapılamasa da "*son kararla tespit olunan olgularda bir değişikliğe neden olup olmayacağı*" değerlendirilebilecek ve yeni ortaya çıkan delilin olgularda (maddi vakıanın sübutunda) farklı bir kanaate ulaşılması söz konusu olacak ise bozma kararı verilerek yeni bir öğrenme yargılamasının yapılması gerektiğine karar verebilecektir[121].

Dosyada bulunduğu halde ilk veya ikinci derece mahkemesince ele alınmayan, duruşmada tartışılarak kolektif hale getirilmeyen bir delilin ilk elden temyiz kanun yolunda değerlendirilip takdir edilmesi mümkün olmadığı[122] gibi beyan delillerinin de "tutanak üzerinden" takdir edilerek[123] olay mahkemesinin kanaatinden farklı bir kanaate ulaşılabilmesi de mümkün olmamalıdır.

Temyiz başvuru dilekçesiyle veya temyiz sebeplerinin bildirildiği bir dilekçe ile CMK m 67/6 hükmü kapsamında alınan "uzman mütalaasının" sunulabilmesi de mümkündür. Zira bu mütalaa yeni/ ilk defa sunulan bir "*delil değerlendirme aracı*"dır. Bununla birlikte, bu mütalaanın ispat aracı olarak ilk elden Yargıtay tarafından

120 Birtek, *Delil ve İspat* (n 15) 553.

121 Yeni delilin, hüküm kesinleştikten (temyiz incelemesi tamamlandıktan sonra) ortaya çıkması halinde ise bu durum CMK m 311/1-e hükmü kapsamında yargılamanın yenilenmesi açısından değerlendirilmelidir. Yargıtay'a göre de "*Hükümden sonra ortaya çıkan veya hüküm verilinceye kadar mahkemenin bilgisine sunulmayıp, sonradan bildirilen nedenlere dayanılarak yasa yararına bozma istenemez. Sonradan ortaya çıkan yeni olaylara dayanılarak CMK'nin 311. Maddesinin (e) fıkrası uyarınca "Yargılamanın Yenilenmesi" yasa yoluna gidilebilir*". Yargıtay 11. CD, 9295/10869, 11.11.2005. https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/yargitay/yd106.htm Erişim Tarihi 20 Temmuz 2021.

122 Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, *Muhakeme* (n 10) 1723.

123 Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu'na göre "*…beyan delillerinin tutanağına geçirilmiş olması, onları yazılı delil haline getirmez. Beyanların tutanağa aynen yazılması hemen hemen imkânsızdır. Hele sözle birlikte yapılan ve süjenin psikolojik durumunu açığa vurup beyanın değerini kontrol imkânı veren jestlerin, yüz kızarması, terleme, kekeleme gibi fizyolojik belirtilerin tutanağa geçirilmesi hiç mümkün değildir*". Açıklama için bkz Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, *Muhakeme* (n 10) 1724, dn 28. "*Yargılamanın uzadığı, sürekli mahkeme heyetinin ya da hâkiminin değiştiği bir sistemde, tanığın beyanının gerçeği yansıtıp yansıtmadığının "dinlemeye ilişkin duruşma tutanağı üzerinden" anlaşılabilmesi mümkün olmadığı*" hususunda bkz Birtek, *Delil ve İspat* (n 15) 123.

değerlendirilip takdir edilerek, yeni ve farklı bir vicdani kanaate ulaşılabilmesi mümkün değildir. Yargıtay tarafından incelenen uzman mütalaasında belirtilen hususların, son kararla tespit olunan olgularda bir değişikliğe neden olup olmayacağı değerlendirilebilecek ve yeni ortaya çıkan delilin olgularda (maddi vakıanın sübutunda) farklı bir kanaate ulaşılması söz konusu olacak ise bozma kararı verilerek yeni bir öğrenme yargılamasının yapılması gerektiğine karar verilebilecektir. Bozma kararından sonra yapılacak yargılamada ise uzman mütalaası duruşmada tartışılarak delil değeri ayrıca takdir edilecektir.

IV. Yargıtay'ın Temyiz Sebeplerinin Gösterilmesi Zorunluluğuna Yaklaşımı

Temyiz sebeplerinin ve temyiz sebeplerine ilişkin gerekçelerin bildirilmesi bakımından Yargıtay ceza daireleri ile Genel Kurul'un yaklaşımları birbirinden farklıdır.

Ceza Genel Kurulu'nun bu hususdaki kararları içtihadı birleştirme kararı gücünde "*bağlayıcı*" olmadığından[124], inceleme konumuz açısından hem ceza dairelerinin hem de genel kurulun uygulamasının ortaya konulması gerekmektedir.

A. Ceza Dairelerinin Yaklaşımı

1. Ceza Dairesi'ne göre "*sanığın dilekçesinde herhangi bir sebep göstermemesi*"[125] temyiz isteminin CMK m 298 hükmü uyarınca reddini gerektirir.

13. Ceza Dairesi'ne göre "*istinaf sonrası temyiz incelemesi sırasında temyiz isteminde bulunan kişilerin hükmün neden dolayı bozulmasını istediklerini temyiz başvurularında açıkça göstermeleri, aksi halde temyiz dilekçesinde herhangi bir sebep gösterilmemesi ya da ''... re'sen tespit edilecek sair hususlar'' gibi muğlak ifadelerle yazılan temyiz dilekçelerinin sebep içermediklerinden reddedilmeleri gerekmektedir.*

...Sanık ...ise 26.12.2017 tarihli temyiz dilekçesinde "... hakkımda lehime olarak yasada belirtilen maddelerden yararlanmak suretiyle bu kararın temyiz edilmesini saygılarımla arz ve talep ederim." ibaresine yer vermiş olup bu talebin de somut bir sebep içerdiğini kabul etmek mümkün değildir"[126].

---

[124] CMK m 307/4 hükmüne göre "*Direnme üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulunca verilen kararlara karşı direnilemez*". Bu düzenleme açısından bakıldığında, genel kurul kararlarının sadece karara konu olay bakımından Yargıtay'ın ilgili ceza dairesi ile ilk derece mahkemesini ve bölge adliye mahkemesinin ilgili ceza dairesini bağlayıcı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Oysa Yargıtay Kanunu'nun m 45/5 ve 5 hükümlerine göre "*İçtihadı birleştirme kararları benzer hukuki konularda Yargıtay Genel Kurullarını, dairelerini ve adliye mahkemelerini bağlar.*
İçtihadı birleştirme kararlarının niteliğini açıkça belirten özeti, kararın verilmesini izleyen en kısa zamanda Adalet Bakanlığına bildirilir. Adalet Bakanlığı bütün adliye mahkemelerine ve Cumhuriyet savcılıklarına bu kararları gecikmeksizin duyurur". Bu sebeple, içtihadı birleştirme kararları, -benzer hukuki konularda- bütün ceza yargılama mercilerini bağlayıcı nitelik taşımaktadır.

[125] Yargıtay 1. CD, 1545/2436, 22.05.2018. Benzer kararlar için bkz Balcı ve Öztürk (n 18) 357, dn 573.

[126] Yargıtay 13. CD, 933/6505, 26.04.2018.

16. Ceza Dairesi'nin uygulamasına göre "*temyiz dilekçesinde temyiz nedenlerinin gösterilmediği"*[127] "*sanık müdafiinin 21.05.2018 tarihinde tebliğ edilen hükmü 05.06.2018 tarihinde gerekçe göstermeden temyiz ettiği ve CMK'nin 295/1. maddesinde öngörülen yasal süresi içerisinde gerekçeli temyiz dilekçesi vermediği*"[128] durumlarda, temyiz isteminin CMK m 298/1 hükmü kapsamında reddedilmesi gerekmektedir.

Yargıtay 2., 3., 8., 10., 14., 17., 18. ve 20. CD'lerinin yaklaşımı da 16. ve 13. CD ile aynı yöndedir[129].

B. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun Yaklaşımı

Genel Kurul'un 2019 yılındaki kararına konu olayda "*Sanığın dilekçesinde, henüz gerekçeli kararı tebliğ edilmeyen mahkûmiyet hükmünün temyizi için süre tutum talebinin Ceza Genel Kuruluna bildirilmesini talep ettiği, sanık müdafisinin dilekçesinde ise bu talebe ek olarak sanık hakkında verilen mahkûmiyet hükmünün "verilen karar yasaya ve usule açıkça aykırı olduğu*" ibaresinin yer aldığı, her iki dilekçede sanık ve müdafisinin gerekçeli kararın kendilerine tebliğini ayrı ayrı talep ettikleri görülmektedir.

Ceza Genel Kurulu'na göre "*Temyiz nedeni olan hukuka aykırılık, hâkimin olaya en uygun normu bulamaması veya bulsa da yanlış değerlendirip uygulama yapmasıdır. Hukuka aykırılığa yol açan norm muhakeme hukuku normu olabileceği gibi (Örneğin, tanıklıktan çekinme hakkı bulunan tanığa bu hakkının hatırlatılmaması, karar oturumunda hazır olan sanığa son söz hakkı verildikten sonra katılana da diyeceklerinin sorulması gibi.) maddi hukuk normu da olabilir. (Örneğin, sanığın eylemi suç teşkil etmediği hâlde mahkûmiyet hükmü kurulması, suçun niteliğinin hatalı belirlenmesi, eksik araştırmaya dayalı olarak karar verilmesi gibi.) Maddi hukuk normunun ihlâli hâlinde temyiz edenin sıfatı da dikkate alınarak kararın bozulması gerekmekte ise de muhakeme hukukuna ilişkin ihlallerde, ihlalin hükmü etkileyip etkilemediği gözetilmelidir.*

---

127 Yargıtay 16. CD, 1568/5335, 04.11.2020.

128 Yargıtay 16. CD, 9835/5983, 07.12.2020; Yargıtay 16. CD, 3737/1169, 18.04.2018. Son kararda yer alan karşı oya göre "*Sanığın temyiz dilekçesinde somut bir neden belirtilmeksizin "kanuna aykırı, hukuka aykırı, usule aykırı, usul ve yasaya aykırı, uluslararası hukuka aykırı, Yargıtay kararlarına aykırı, AİHS'e aykırı, AİHM'e aykırı, haksız yersiz, adalete aykırı mahkumiyet kararını temyiz ediyorum, bazen de mahkumiyet kararını temyiz ediyorum temyiz incelemesinin duruşmalı olarak yapılmasını ve gerekçeli temyiz dilekçesini gerekçeli kararın tarafıma tebliğinden sonra sunacağım, beraat etmem gerekiyor bu sebeple kararı temyiz ediyorum." şeklindeki temyiz dilekçeleri intikal etmektedir. Bu durumda her dosyada temyiz incelemesi yapılıp yapılmaması kavramın ne anlama geldiği tartışması yapılacak, bazıları kabul edilecek, bazı dilekçeler de kabul edilmeyecek. Bu da kanun önünde eşitlik ilkesine aykırı hareket edildiği suçlamasını beraberinde getirecektir*".

129 Yargıtay 20. CD, 5608/6015, 07.11.2019. Kararda yer alan karşı oya göre ise "*davanın süjesi sanığın ya da müdafiinin ''hükmü temyiz ediyorum","karar hukuka aykırıdır", veya ''kanuna aykırıdır" şeklindeki temyize ilişkin beyanı, aslında bir nedendir ve bu beyan sanık hakkında verilen hüküm̈de ve hükmü oluşturan kararın bütününde hukuka ve kanuna aykırılıkların var olduğuna ilişkindir, bunun detaylarını istemek açıklama yapmayı istemektir, çoğun içinde az da vardır, artık bu aykırılıkların her birini sebepleri ile göster demek sanığa ya da katılana ispat yükü yüklemek gibidir. Kamu hukukunda kişi hak ve özgürlükleri anayasal teminatlıdır, aksi halde sanığın temyiz hakkı sınırlandırılmış olur*." Aynı yönde bkz Yargıtay 20. CD, 1194/1069, 21.02.2018; Yargıtay 10. CD, 862/5579, 09.07.2018. Diğer daire kararlarının künyeleri ve kararlar için bkz Balcı ve Öztürk (n 18) 357, dn 573.

Bu kapsamda muhakeme hukukuna aykırılık iddiasının temyiz nedeni olarak açıkça ileri sürülmesi gerekmektedir. Muhakeme hukukuna aykırılık iddiasına dayanan temyiz taleplerinde Yargıtay hem muhakeme normunun doğru uygulanıp uygulanmadığını hem de ilk derece veya bölge adliye mahkemelerince muhakeme normunun uygulandığı olayın doğru tespit edilip edilmediğini denetleyecektir. Temyiz dilekçesinde muhakeme hukukuna aykırılık iddiasının temyiz sebebi olarak gösterilmemesi ya da gösterilmekle birlikte hükme etki edecek nitelikte olmadığının anlaşılması durumunda usul hükümlerine uygunluk bakımından sadece 5271 sayılı CMK'nin 289. Maddesi kapsamında hukuka kesin aykırılık hâlleriyle sınırlı bir temyiz incelemesi yapılacak, inceleme sırasında tespit edilen ancak hükmü etkilemeyen muhakeme hukukuna aykırılıklar Yargıtay tarafından bozma nedeni yapılmayarak kararda işaret edilmekle yetinilecektir"[130].

Karara konu olayda "…*dilekçenin kapsamına göre, temyiz nedeninin maddi hukuka aykırılık iddiasına dayanması… ve temyiz talebinin, mevcut deliller karşısında ilk derece mahkemesi sıfatıyla yargılama yapan Özel Dairece mahkûmiyet sonucuna nasıl ulaşıldığı yönündeki gerekçeyi de içerdiği… dosyaya yansıyan tüm maddi hukuka aykırılıklar ile temyiz dilekçesinde muhakeme hukukuna aykırılık iddiasında bulunulmadığından usul hükümlerine uygunluk bakımından da 5271 sayılı CMK'nin 289. maddesinde yazılı bulunan hukuka kesin aykırılık hâllerinin mevcut olup olmadığı yönlerinden temyiz incelemesi yapılması gerektiği ve sanık müdafisinin temyiz dilekçesinde maddi hukuka aykırılığa ilişkin temyiz sebebi bulunduğu kabul edil[mesi]*" gerektiğine karar verilmiştir.

Genel Kurul başka bir başvuruda sanığın, süre tutum dilekçesinde "*mahkûmiyet kararını temyiz edeceğimden gerekçeli kararın tarafıma tebliğine kadar temyiz süresinin muhafazası*" talebini içeren dilekçesi sonrasında, CMK m 295/1 hükmünde yer verilen ve gerekçeli kararın tebliğini takip eden yedi günlük yasal süre içerisinde gerekçeli temyiz dilekçesi (temyiz sebeplerine ilişkin dilekçeyi) sunmaması (bu süre geçtikten sonra dilekçenin sunulması) halinde "*sanık ve müdafisince süresi içerisinde verilen temyiz dilekçelerinin temyiz sebeplerini içermemesi ve temyiz nedenlerini bildirir ek dilekçelerinin ise süresinden sonra verilmesi nedeniyle usulüne uygun açılmış bir temyiz davasından bahsedilemeyeceğinden, CMK'nin 298. maddesi uyarınca temyiz istemlerinin reddine*" karar verilmiştir[131]. Karara konu süre tutum dilekçesinde, "*hukuka aykırılık*", "*usule aykırılık*" vs herhangi bir ifadeye yer verilmediği anlaşılmaktadır.

---

[130] Yargıtay CGK, 390/586, 10.10.2019. Bu karara göre "*Sanık müdafisinin temyiz dilekçesinde, kararın usul ve yasaya aykırı olarak verildiğini ileri sürüp sanık hakkında kurulan mahkûmiyet hükmünün bozulmasını talep etmesi halinde… maddi sorunun isabetli bir şekilde tespit edilip edilmediği gibi dosyaya yansıyan tüm maddi hukuka aykırılıklar ile temyiz dilekçesinde muhakeme hukukuna aykırılık iddiasında bulunulmadığından usul hükümlerine uygunluk bakımından da 5271 sayılı CMK'nin 289. maddesinde yazılı bulunan hukuka kesin aykırılık hâllerinin mevcut olup olmadığı yönlerinden temyiz incelemesi yapılması gerektiği ve sanık müdafisinin temyiz dilekçesinde maddi hukuka aykırılığa ilişkin temyiz sebebi bulunduğu kabul edilmelidir*".

[131] Yargıtay CGK, 355/596, 10.10.2019.

"*Sanık ve müdafisinin temyiz dilekçelerinde mahkûmiyet hükmünü "temyiz ettikleri" şeklindeki beyanları dışında, temyiz denetiminin kapsamının belirlenmesi bakımından, bir hukuka aykırılığa dayanıldığına ilişkin neden gösterilmemesi sebebiyle temyiz dilekçelerinde temyiz nedeninin bulunmadığının kabulü zorunludur*"[132].

İnceleme konumuza ilişkin olarak ayrıntılı tartışmanın yapıldığı en kapsamlı kararlar 2020 yılında verilmiştir[133]. Kararlardan birisine konu olayda "*Sanığın süresi içerisinde sunduğu 13.12.2017 tarihli temyiz dilekçesinde '... suçsuzluğumun kanıtlanması adına Yargıtay'da dosyamın tekrar incelenmesini talep ediyorum, Yargıtay temyiz yolunu kullanmak isterim', sanık müdafisinin ise 14.12.2017 günlü dilekçesinde 'karar hukuka ve yasaya aykırıdır*" biçiminde ifadelere yer verilmiştir.

Bu karara göre temel ilke olarak "*Temyiz dilekçesinde ya da daha sonradan verilen ek temyiz dilekçesinde temyiz denetiminin kapsamının belirlenmesi bakımından hangi hukuka aykırılıklara dayanıldığının anlaşılır bir şekilde gösterilmesi gerekir*".

Bu kararlarda ortaya konulan tespitlere göre:

- "*Hükmü temyiz ediyorum*", "*Resen dikkate alınacak nedenlerle temyiz ediyorum*", "*Hükmün bozulmasını istiyorum*" şeklindeki ibarelere yer vermesine rağmen incelemenin kapsamını (maddi hukuka veya muhakeme hukukuna aykırılık) göstermeyen dilekçelerdeki temyiz isteminin, herhangi bir temyiz sebebi içermemesi nedeniyle tıpkı başvurunun süresi içinde yapılmaması, hükmün temyiz edilemez olması ya da temyiz edenin buna hakkının bulunmaması hâllerinde olduğu gibi usulüne uygun açılmış bir temyiz davası bulunmadığından 5271 sayılı CMK'nin 298. maddesi uyarınca reddine karar verilmesi gerekir. Bu türden bir başvuru, hükmün kesinleşmesini engelleme ve CMK m 307/5 hükmü uyarınca aleyhe başvuru bulunmadığı hallerde cezanın ağırlaştırılması yasağından yararlanmanın ötesinde bir yarar sağlamayacaktır.

- Temyiz dilekçesinde, temyiz incelemesinin kapsamını gösteren "*Hüküm kanuna ve usule aykırıdır*", "*Karar yasaya aykırıdır*" gibi ibarelere yer verilmiş olması durumunda *sadece maddi hukuka aykırılığa ilişkin bir temyiz nedeninin gösterildiği* kabul edilecek ve belirtilen kapsam doğrultusunda (ve CMK m 289 hükmünde sayılan hususlar re'sen gözetilerek) temyiz incelemesi yapılacaktır.

---

[132] Yargıtay CGK, 449/611, 17.10.2019. "*Katılan Bakanlık vekilinin temyiz dilekçesinde mahkûmiyet hükümlerini "temyiz ettiği" şeklindeki beyanı dışında, temyiz denetiminin kapsamının belirlenmesi bakımından, bir hukuka aykırılığa dayanıldığına ilişkin neden gösterilmemesi sebebiyle temyiz dilekçesinde temyiz nedeninin bulunmadığının kabulü zorunludur. Katılan Bakanlık vekilince süresi içerisinde verilen temyiz dilekçesinin temyiz sebeplerini içermemesi, ek dilekçesinin ise süresinden sonra verilmesi nedenleriyle usulüne uygun açılmış bir temyiz davasından bahsedilemeyeceğinden, CMK'nin 298. maddesi uyarınca katılan Bakanlık vekilinin temyiz istemlerinin reddine karar verilmesi ve sanık müdafisinin temyiz talebine hasren temyiz incelemesinin yapılması gerekmektedir*". Yargıtay CGK, 171/169, 10.03.2020.

[133] Yargıtay CGK, 292/194, 14.05.2020; Yargıtay CGK, 9-513/450, 10.11.2020.

Genel Kurul'a göre temyiz (başvuru) dilekçesinde yer verilen ifadelerin anlam ve kapsamının belirlenmesi temelde bir "yorum" meselesi olup, bu hususta yorum yapılırken "*Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca temel hak ve hürriyetlerin kanunla sınırlanmaları mümkün ise de kanunlarla getirilen düzenlemelerin bir temel hak ve özgürlük olan mahkemeye erişim hakkını daraltıcı şekilde yorumlanamayacağı, kanuni düzenlemeler yorumlanırken Anayasa ve uluslararası sözleşmeler gibi üst normların da gözetilmesi gerekir*".

Yargıtay'a göre temyiz (başvuru) dilekçelerindeki yorumun, hak arama hürriyetini ve adil yargılanma hakkını ihlal etmeyecek tarzda "geniş" bir şekilde yorumlanması gerekmektedir.

-*Temyiz dilekçesinde bir temyiz nedeninin var olmasına rağmen muhakeme hukukuna aykırılık iddiasının temyiz sebebi olarak gösterilmemesi* ya da gösterilmekle birlikte hükme etki edecek nitelikte olmadığının anlaşılması durumunda usul hükümlerine uygunluk bakımından sadece 5271 sayılı CMK'nin 289. maddesi kapsamında hukuka kesin aykırılık hâlleriyle sınırlı bir temyiz incelemesi yapılacak, inceleme sırasında tespit edilen ancak hükmü etkilemeyen muhakeme hukukuna aykırılıklar Yargıtay tarafından bozma nedeni yapılmayarak kararda bu aykırılıklara işaret edilmekle yetinilecektir.

- *Temyiz nedeninin, maddi hukuka aykırılık iddiasına dayanması hâlinde ise* maddi hukuka aykırılık nedeniyle hükmün temyiz edilmesi yeterli olup cezaî yaptırımların kişiler üzerindeki telafisi mümkün olmayan ağır sonuçları da gözetilerek somut olayda adaleti gerçekleştirme ve doğru bir hüküm oluşturma ile yükümlü olan Yargıtay tarafından dosyaya yansıyan tüm maddi hukuka aykırılıklar tespit edilip temyiz edenin sıfatı da dikkate alınmak suretiyle bozma nedeni yapılması gerekecektir

- Kanun koyucunun "*muhakeme hukukuna aykırılık*" iddiası ve bunu belirten olayların temyiz nedeni olarak somutlaştırılması zorunluluğunu getirmesine rağmen, "*maddi hukuka aykırılık*" iddiası yönünden böyle bir düzenlemeye yer vermemiş olması nedeniyle süjelerin, "*Dilekçe konusu, temyiz nedenleri ve istem sonucu*" bölümünde yer verdiği "*karar yasaya ve hukuka aykırıdır*" ibaresinin, hükmün sadece maddi hukuka aykırılık iddiasını taşıdığı ve bu yönüyle temyiz başvurusunda bir temyiz nedeni bulunduğu kabul edilmelidir.

- *Temyiz dilekçesinde maddi hukuka aykırılık iddiasının ileri sürüldüğü hâllerde*, temyiz nedeni olarak gösterilen maddi hukuka aykırılıkların yanında dilekçede açıklanmış olmasa dahi dosyaya yansıyan tüm maddi hukuka aykırılıkların temyiz denetiminde incelenmesi, ileri sürülen maddi hukuka aykırılık nedeniyle hüküm bozulduğunda, dilekçede gösterilmeyen ancak temyiz incelemesi sırasında saptanacak olan tüm maddi hukuka aykırılıklar nedeniyle de temyiz edenin sıfatı dikkate alınmak suretiyle bozma kararı verilmesi gerekir.

- *Temyiz dilekçesinde muhakeme hukukuna aykırılık iddiasının ileri sürüldüğü hâllerde* ise temyiz nedeni olarak gösterilen muhakeme hukukuna aykırılığın hükme etki edecek nitelikte bulunması durumunda, hükmün bu nedenle ve varsa mutlak (CMK m 289 hükmünde belirtilen) hukuka aykırılıklar nedeniyle bozulacağı; temyiz nedeni olarak gösterilen muhakeme hukukuna aykırılığın hükme etki edecek nitelikte bulunmaması ya da temyiz nedeni olarak ileri sürülmemekle birlikte inceleme sırasında saptanan ve mutlak hukuka aykırılıklar dışında kalan muhakeme kurallarına aykırılık bulunması durumunda ise bu hususun bozma nedeni yapılmayarak (öğretici mahiyette) ilamda gösterilmesiyle yetinilmesi gerekecektir.

C. Yargıtay'ın Yaklaşımının Değerlendirilmesi

Temyiz başvurusuna, temyiz sebeplerinin ve temyiz nedenlerine ilişkin gerekçelerin bildirilmesi hususunda Yargıtay'ın ceza daireleri ile Ceza Genel Kurulu kararlarının çeliştiği açıktır[134]. Mezkûr çelişki, "*ceza daireleri arasında*" süreklilik arz eden bir çelişki olmadığından Yargıtay Kanunu m 45 hükmü uyarınca, içtihatların birleştirilmesi yoluna gidilebilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte, Genel Kurul'un içtihadı birleştirme kurulu sıfatıyla toplanarak vermediği, direnme kararı üzerine tesis edilen –olaya özgü- kararlarının, "*benzer hukuki konularda Yargıtay Genel Kurullarını, dairelerini ve adliye mahkemelerini*" bağlayıcı olmadığı da açıktır.

Ceza Genel Kurulu istikrarlı bir şekilde, temyiz başvurusunda yer verilen "*kararın hukuka ve usule aykırı olduğu*" yönündeki beyanın/ ifadenin, sadece maddi ceza hukukuna ilişkin temyiz sebebi olarak kabul edileceğine ve muhakeme hukukuna ilişkin temyiz sebeplerinin açıkça gösterilmesi gerektiğinden bu türden bir temyiz başvurusunda maddi ceza hukukuna ilişkin denetim dışında ancak CMK m 289 hükmü kapsamında mutlak/ kesin bozma nedenleri yönünden inceleme yapılabileceğine karar vermektedir. Bu uygulama, CMK'de yer verilen yasal düzenlemelerle açıkça çelişmektedir.

Yukarıda açıkladığımız üzere, temyiz nedeni usule ve esasa ilişkin olabilir ve usule ilişkin temyiz sebeplerinin "somut sebepler" belirtilmek suretiyle gösterilmesi gerekir. Maddi hukuka ilişkin temyiz sebeplerinin gerekçeli olarak gösterilmesi

[134] Yargıtay Kanunu'nun Geçici Madde 16 ((Ek: 20/11/2017-KHK-696/45 md ; Aynen kabul: 1/2/2018-7079/40 md) hükmüne göre "*Hukuk Genel Kurulu ve Ceza Genel Kurulunun içtihadı birleştirme toplantılarına ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, 31/12/2022 tarihine kadar bu kurulların oluşumu ve çalışma usulü hakkında aşağıdaki hükümler uygulanır. a) Hukuk Genel Kurulu ve Ceza Genel Kurulu, her hukuk ve ceza dairesinden en az bir üye olmak kaydıyla Birinci Başkanlık Kurulu tarafından görevlendirilen yirmişer üyeden oluşur. Bu kurullara, Birinci Başkan veya ilgili başkanvekili, bunların bulunmaması halinde kurulların en kıdemli üyesi başkanlık eder… b) Üyeler Hukuk Genel Kurulu ve Ceza Genel Kurulunda sürekli olarak görev yaparlar. Ancak, iş durumu göz önüne alınmak suretiyle üyelerin daire çalışmalarına katılmalarına Büyük Genel Kurul tarafından karar verilebilir. c) Kurullarda toplantı ve görüşme yeter sayısı on beştir. Toplantıda bulunanların üçte ikisinin oyu ile karar verilir. Birinci toplantıda üçte iki oy çoğunluğu sağlanamazsa ikinci toplantıda bulunanların çoğunluğuyla karar verilir*". Bu hüküm kapsamında bakıldığında, 31.13.2022 tarihine kadar –içtihadı birleştirme toplantıları- dışında, Ceza Genel Kurulu'nun 20 üyeden oluştuğu, 15 üyenin katılımıyla toplantı yapılabildiği ve 10 üyenin aynı yöndeki oyuyla karar alınabildiği görülmektedir. 10 üyenin katılımıyla alınan bir kararın "genel kurul" mantığına uygun olmadığı izahtan varestedir.

yeterli iken; muhakeme hukukuna ilişkin temyiz sebeplerinin olgusal dayanaklarıyla birlikte ve kurulan hükme doğrudan etkisi gösterilmek suretiyle bildirilmesi gerekir.

Düşüncemize göre temyiz başvurusunda yer verilen "*kararın hukuka ve usule aykırı olduğu*" yönündeki ifade –en geç Yargıtay'ın ilgili ceza dairesince inceleme yapılmadan önce temyiz sebeplerine ilişkin bir dilekçe verilmedikçe- geçerli bir temyiz istemi/ başvurusu olarak kabul edilemez. Bu türden bir başvuru, kanun yoluna başvurmakla birlikte ortaya çıkan "*aktarma*" etkisini doğurur (CMK m 296 hükmünde temyiz sebeplerinin bildirilmemesinin bir red sebebi olarak öngörülmemesi nedeniyle) ve bu dilekçe üzerine ancak CMK m 289 hükmünde düzenlenen ve tamamı muhakeme hukukuna ilişkin olan mutlak/ kesin bozma sebepleri bağlamında bir temyiz incelemesi yapılabilir.

Temyiz kanun yoluna ilişkin CMK hükümleri, bu kanun yolunun özellikleri, Yargıtay'ın içtihat mahkemesi olarak fonksiyon ifa etmesine yönelik yarar nazara alındığında, "*hukuka ve usule aykırılık*" ifadesini içeren bir dilekçenin maddi ceza hukukuna ilişkin bir temyiz nedenini (somut ve belli bir nedeni) ihtiva ettiği söylenemez[135]. Bu türden bir dilekçe, soyut ve yalın bir şekilde –genel mahiyetteki- temyiz nedenlerinden bahseden, temyiz istemine konu olay bakımından herhangi bir "somut" temyiz nedenini ortaya koymayan bir irade beyanından (ve CMK m 291 hükmü kapsamında temyiz başvurusundan) başka bir anlam taşımaz[136].

Yargıtay'ın hâlihazırdaki uygulaması, CMK m 294 hükmündeki "*Temyiz eden, hükmün neden dolayı bozulmasını istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorundadır*" biçimindeki kuralın, yorum yoluyla değiştirilmesinden/ daraltılmasından ibarettir. Oysa bu derecede açık bir hüküm bakımından yoruma ihtiyaç bulunmamaktadır[137]. Kanaatimizce Yargıtay, yorum adı altında 1936 yılından bu yana benimsediği uygulamayı sürdürmektedir. İçtihat yoluyla açık bir yasal düzenlemenin değiştirilmesi veya kapsamının genişletilebilmesi mümkün olmadığından, Yargıtay'ın bu yaklaşımının hukuki açıdan isabetli olduğu söylenemez[138].

---

[135] Yargıtay'ın bizim de katıldığımız düşüncesine göre "*...müdafi ve sanık…'ın temyiz dilekçelerinde temyiz sebeplerinin nelerden ibaret olduğunu açıkça göstermedikleri, somut sebepler ileri sürmedikleri, ne kastedildiği belli olmayan genel ifadelerle yapılan temyiz isteklerinin ise usulüne uygun olmaması nedeniyle incelenmesi*" mümkün değildir. Yargıtay 10. CD, 862/5579, 09.07.2018.

[136] Şen'e göre de bu türden bir başvuru "*somut hukuki sebep*" olarak nitelendirilemez. Yazara göre "*Temyiz kanun yolunda hukukilik denetimi ile sınırlı inceleme yapılsa da Ceza Hukuku ve Ceza Yargılaması Hukuku gibi önemli bir kamu hukuku alanında, en azından bir temyiz iradesini gösteren başvuru yapıldıktan sonra "sebeple sınırlılık" kuralını bu derece sert uygulayıp, Yargıtay'ın önüne giden dosyaları incelememesi, maddi hakikate ulaşılmasından öte "adalet" ve "hukuka uygunluk" kavramları açısından rahatsız edicidir. Ancak normatif anlayışın benimsendiği yazılı hukuk sisteminde, iki dereceli yargılama sistemine geçildikten sonra temyiz kanun yoluyla ilgili benimsenen yasal düzenleme tartışmasız biçimde temyiz sebebinin temyiz başvurusunda net bir şekilde gösterilmesini ve incelemenin de bu gösterilen sebeplerle sınırlı yapılmasını emretmektedir. Bu yasal düzenleme değişmedikçe, Anayasa m138/1 gereğince Kanunu göz ardı edebilmesi ve onun yerine geçmek suretiyle uygulama geliştirmesi kabul edilemez*" Düşünce için bkz Ersan Şen, 'Temyizde Sebep Gösterme Zorunluluğu ve İstinafta Formül Karar' (Hukukihaber, 14 Ocak 2019) https://www.hukukihaber.net/temyizde-sebep-gosterme-zorunlulugu-ve-istinafta-formul-karar-makale,6395.html Erişim Tarihi, 24 Temmuz 2021.

[137] Mecelle'ye göre "*Mevrid-i Nasta İctihada Mesağ Yoktur*" (İçtihat, ancak hakkında kesin hüküm bulunmayan konularda, konulan hükmün gerçek amacının ortaya çıkarılması bakımından başvurulabilen bir yoldur). Açıklama için bkz https://www.mecelle.com/node/927 Erişim Tarihi 25 Temmuz 2021.

[138] Alman uygulamasının da Yargıtay uygulamasına benzer olduğu hususunda bkz Schroeder, Verrel (n 31) 235.

CMK'nin istinaf kanun yolunda sadece Cumhuriyet savcısı yönünden –yaptırımı olmayan- sebep bildirme yükümlülüğü yüklediği nazara alındığında, sanık veya müdafiin "*hükme karşı istinaf kanun yoluna başvuruyorum(z)*" veya "*hükmü istinaf ediyorum(z)*" biçimindeki bir ifadeyle istinaf kanun yolunun işletildiği ve istinaf incelemesi sonrasında da "*karar hukuka ve usule aykırıdır, temyiz ediyoruz*" ifadesini içeren bir dilekçenin de maddi hukuk yönünden temyiz talebini içerdiği (ve muhakeme hukukuna ilişkin talep içermese de CMK m 289 hükümleri yönünden inceleme yapılabileceği) kabul edildiğinde, temyiz kanun yolu bakımından CMK'nin benimsediği "*taleple sınırlı inceleme/ taleple bağlılık*" kuralının uygulandığı söylenemez. Bu türden bir temyiz isteminin "geçerli" bir temyiz istemi olarak kabul edilmesi 1936 yılından 2016 yılına kadar benimsenen uygulamanın devamı ve bir tür –sebeple bağlı olmayan- "*re'sen temyiz incelemesi*" anlamına gelir. Bu uygulama, istinaf mahkemelerinin faaliyete geçmesini yok sayan, ceza muhakemesinin temel ilkelerini ihlal eden ve Yargıtay'ın içtihat mahkemesi olması yönündeki amaca ulaşılmasını imkânsız hale getirir.

Yurtcan'ın bizim de iştirak ettiğimiz düşüncesine göre CMK sistemi, "*sınırlı temyiz yargılama yöntemini*" getirmek isterken, çok sayıda istisna benimseyerek fiilen eski sistemin (temyiz incelemesinin istemle bağlı/ sınırlı olmadığı yönündeki uygulamanın) devamına neden olmuştur. CMK hazırlanırken ya mülga CMUK sisteminin korunması ya da temyiz yolunun hayata geçirildiği dikkate alınarak yeni bir sistem kurulması ve katı bir biçimde "davasız yargı olmaz" ilkesine dayanılarak, temyiz davası açanın, temyiz dilekçesinde ve layihasında tüm aykırılıkları belirtmekle yükümlü tutulması yolu benimsenebilirdi ve Yargıtay'ın da bu sınırların dışına çıkmasına engel olunurdu. Ancak bu türden bir sistemin (ikinci sistemin) ilk hareket noktası, kaçınılmaz bir şekilde, "*müdafisiz sanık olmaz*" ilkesi olmalı ve sistemin bu ilkenin üzerine oturtulması gerekir. "*Bu (ikinci) yöntem, temyiz isteminin bir hukukçu tarafından yapılmadığında, başarılı olamaz. Böyle bir şans yoktur*"[139].

[139] Yurtcan, *Yargılama* (n 89) 581. Yazar CMK bu yöntem tercihinin dikkate alınmamasını, "*yeni bir yöntem yaratılmak istenmesine*" bağlamakta ve bu yöntemin başarıya ulaşmadığını, "*yeni*" normların, temyiz yoluna serpilen "*çakıltaşları*" olduğunu ifade etmiştir. Açıklama için bkz ibid, 581. Düşüncemize göre (özellikle çalışmamızda yer verilen ceza dairesi ve Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararlarına neden olan temyiz başvurularının tamamına yakınının müdafi veya vekil tarafından yapıldığı nazara alındığında), her sanığın bir müdafisi veya her katılanın bir vekili bulunması zorunluluğuna yer verilse dahi sorunun çözülebilmesi mümkün değildir. Zira mevcut "*hukukçu*" kalitesi ("*hukukçu*" kavramına, hâkim, savcı, avukat ve Yargıtay üyeleri de dâhildir) nazara alındığında, hangi yöntem benimsenirse benimsensin maksadına uygun bir şekilde uygulanabilmesi mümkün değildir.

İnceleme konumuz açısından tartışılması gereken diğer bir husus ise bölge adliye mahkemesi tarafından "*formül karar*"[140] biçimindeki uygulama bakımından temyiz sebeplerinin "somut" olarak bildirilmesinin mümkün olup olmadığıdır. Bu uygulamada "karar" –teknik anlamda bir gerekçe içermediğinden- "doğrudan" bu türden kararlara yönelik olarak "*temyiz sebeplerinin*" bildirilebilmesi fiilen mümkün değildir. Bu türden bir karara yönelik olarak bildirilen temyiz sebepleri, esasında (varsa) istinaf başvurusunda belirtilen sebeplerin tekrarından ibaret olacaktır[141],[142]. Bu sebeple, formül karar şeklinde tesis olunan bölge adliye mahkemesi ceza dairesi kararları bakımından eğer istinaf başvurusunda istinaf sebepleri ayrıntılı olarak gösterilmemiş ise temyiz sebeplerini açıkça ve somut bir şekilde gösteren bir dilekçenin/ başvurunun sunulması önem taşımaktadır. Bu tür durumlarda, temyiz başvurusunun aynı zamanda temyiz sebeplerini de içerecek şekilde (veya CMK m 295 hükmünde belirtilen yedi günlük süre içerisinde ya da Yargıtay'ın ilgili ceza dairesinde inceleme yapılmadan önce) bildirilmesi gerekir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun muhakeme hukukuna ilişkin düzenlemelerin mahkemeye erişim hakkını daraltıcı bir şekilde yorumlanamayacağı ve temyiz (başvuru) dilekçelerindeki yorumun, hak arama özgürlüğünü ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkını ihlal etmeyecek tarzda "geniş" bir şekilde yorumlanması gerektiği yönündeki düşüncesine biz de kısmen katılmaktayız. Kanaatimizce bu düşünce, müdafi veya vekil yardımından faydalanmayan süjeler açısından isabetlidir. Yukarıda açıkladığımız üzere, Türk hukukunda gerek ilk ve ikinci derece gerekse hukuk derece mahkemeleri bakımından birkaç yasal istisna dışında zorunlu müdafilik müessesesi bulunmadığından, bizzat sanık veya katılan tarafından sunulan bir temyiz başvurusunda yer alan ifadelerin mümkün olduğunca geniş yorumlanması ve hangi temyiz sebebine yönelik olduğunun yorum yoluyla belirlenmesi gerekmektedir[143].

---

[140] "*Vicdani kanının oluştuğu duruşma sürecini yansıtan tutanaklar, belgeler ve gerekçe içeriğine göre yapılan incelemede; Mahkemenin kararında usule ve esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığı, delillerde ve işlemlerde herhangi bir eksiklik olmadığı, ispat bakımından değerlendirmenin yerinde olduğu, eylemin doğru olarak nitelendirildiği ve kanunda öngörülen suç tipine uyduğu ve cezanın kanuni bağlamda uygulandığı anlaşılmakla, istinaf başvurusunda bulunan katılanlar vekili ve sanık müdafiinin istinaf nedenleri yerinde görülmeyerek 5271 sayılı CMK'nin 280/1-a maddesi uyarınca ıstınaf basvurusunun esastan reddıne*"…Kayseri BAM, 3. CD, 561/776 (karar yayınlanmamıştır). Bu türden bir kararda, süjeler tarafından öne sürülen sebeplerin incelenip incelenmediği, bu sebeplere neden itibar olunmadığı hususunda dosyaya ilişkin hususiyet içeren ve Anayasa m 141 ve CMK m 34 ve 230 hükümleri bağlamında "teknik anlamda" bir gerekçe mevcut olmayıp, görünürde "gizli" bir gerekçe bulunmaktadır. Öğretide haklı olarak ifade edildiği üzere: "*Yargı kararlarının şeklen bir gerekçe içermekle beraber, bu gerekçelerin herhangi bir nedenle hukuk tekniği bakımından yetersiz kalması veya formül ifadelerden ibaret olmasıdır. Bu ve benzeri gerekçeler, aslında birer sözde (görünürde) gerekçedirler*" Mustafa Alp, 'Anayasa Hukuku Açısından Mahkeme Kararlarında Sözde (Görünürde) Gerekçe', (2001) (1), Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Tevfik Birsel'e Armağan), 425, 426. Selçuk'a göre "*Gerekçesizlik ya da görünüşte gerekçe, adalete başvuranların adil yargılanma haklarını hile-i şeriyyeyle yıkan bir gizli adalettir*". Görüş için bkz Sami Selçuk, 'Yargıtay'ın (Bozma Mahkemesinin) ve Temyiz Yolunun İyi Algılanması ve Kurumsallaşması Sorunları', (1992) 18 (1-2), Yargıtay Dergisi, 19, 37.

[141] İkinci derece yargılama merci olan bölge adliye mahkemelerinin "*formül karar*" usulüyle karar vermesinin isabetli olmadığı hususunda bkz Şen, (n 134).

[142] Anayasa Mahkemesi'ne göre "*Temyiz mercilerinin kararlarının tamamen gerekçeli olması zorunlu değildir. Temyiz mercinin, yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz mercinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir*". Anayasa Mahkemesi, B No 2013/5486, 4 Aralık 2013, par 57.

[143] Bu durumda bulunan kişiler yönünden dilekçe veya beyanda "*temyiz sözcüğünün geçmesine dahi gerek olmadığı*", dilekçenin (dilekçede kullanılan ifadelerin) temyiz istemi mahiyetinde olduğunun anlaşılmasının yeterli olduğu yönündeki düşünceye biz de iştirak ediyoruz. Mezkûr düşünce için bkz Balcı ve Öztürk (n 18) 361.

Bununla birlikte ister ihtiyari isterse zorunlu olsun, bir müdafi veya vekil yardımından faydalanan süjelerin kanun yolu başvurularında (veya bizzat müdafi veya vekil tarafından yapılan kanun yolu başvurularında) temyiz dilekçelerinde belirtilen ifadelerin geniş yorumlanmasına ihtiyaç bulunmamaktadır.

Özellikle temyiz başvurusunun müdafi veya vekil tarafından yapılması halinde, avukatın özen yükümlülüğünü yerine getirerek[144], temyiz sebeplerini göstermesi ve hükmün hangi yönden/ yönlerden temyiz edildiğine dair somut gerekçeleri (ve muhakeme hukukuna yönelik bir başvuru var ise hukuka aykırılık iddiasına konu somut olguları), temyiz başvurusuyla birlikte göster(e)memiş olsa dahi en geç Yargıtay'ın ilgili ceza dairesi tarafından inceleme yapılmadan önce ek bir dilekçe ile bildirmesi gerekmektedir. Aksi müdafilik veya vekillik görevinin savsanması/ ihmal edilmesi anlamına gelir ve hukuki/ cezai sorumluluk gerektirir.

Bir müdafi veya vekil tarafından temsil edilen sanık veya katılan ile müdafi ya da vekil yardımından faydalanmayan sanık veya katılanın hukuken aynı konumda bulunmamaları nedeniyle, yukarıda zikrettiğimiz ayrımın (ve bu ayrıma bağlanan sonuçların) kanun önünde eşitlik ilkesine de aykırı olmadığını düşünmekteyiz.

Sonuç

20 Temmuz 2016 tarihinde istinaf kanun yolunun fiilen hayata geçirilmesiyle birlikte Türk hukukunda, üç dereceli bir yargılama sistemi ortaya çıkmıştır. İlk ve ikinci derece yargılamada hem maddi vakıa (sübut) hem de hukuki mesele hakkında bir karar verilirken; "hukuk derece" olarak tanımlanan temyiz incelemesinde –kural olarak- sadece hukuki mesele (maddi ceza hukukuna ve muhakeme hukukuna ilişkin hukuka aykırılıklar) bakımından bir denetim yapılmakta/ karar verilmektedir.

Temyiz denetiminin konusunu ve kapsamını oluşturan hukuka aykırılık (veya hukuki mesele) maddi ceza hukukuna ilişkin olabileceği gibi muhakeme hukukuna ilişkin de olabilir.

Üç dereceli bir ceza muhakemesi sistemine geçilmesiyle birlikte kanun koyucu, temyiz kanun yolunun tam anlamıyla "hukuk derece" olabilmesi ve Yargıtay'ın bir içtihat mahkemesi olarak işlev görebilmesi için temyiz kanun yoluna ilişkin olarak 1936 yılından beri uygulanan bazı kuralları değiştirmiş ve temyiz incelemesine ilişkin koşulları katılaştırmıştır.

CMK m 294 hükmünde yer alan "*Temyiz eden, hükmün neden dolayı bozulmasını istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorundadır*" biçimindeki düzenleme nazara alındığında, temyiz nedenlerinin "somut bir şekilde" gösterilmediği başvuruların

[144] Avukatlık Kanunu'nun 34. maddesine göre "*Avukatlar, yüklendikleri görevleri..özen..içinde yerine getirmek"le yükümlüdür.*

Yargıtay'ın ilgili ceza dairesi tarafından reddedilmesi gibi bir yargısal yaptırıma bağlandığı görülmektedir (Karş CMK m 298).

CMK m 296/1 hükmünde, temyiz başvurusunun/ isteminin ilk derece mahkemesince yapılacak ön incelemesinde "*temyiz nedenlerinin bildirilmemesi*"ni red sebebi saymadığından (temyiz isteminde bulunulmasını yeterli gördüğünden) CMK m 295/1 hükmünde yer verilen yedi günlük sürenin hak düşürücü bir süre olmadığı ve bu sürenin aşılmasının temyiz isteminin ilk derece mahkemesince reddine karar verilemeyeceği kabul edilmelidir. CMK m 295 ve 296/1 hükümleri birlikte değerlendirildiğinde yedi günlük süre geçtikten sonra da temyiz nedenlerinin bildirilebilmesi mümkündür. Bununla birlikte CMK m 298 hükmünde –açıkça- temyiz gerekçelerinin değil "sebeplerinin" bildirilmemesine açık bir yaptırıma (temyiz isteminin reddi yaptırımı) bağlandığı nazara alındığında, temyiz sebeplerinin en geç Yargıtay'ın ilgili ceza dairesi tarafından yapılacak incelemeden önce bildirilmesinin zorunlu olduğu ve kanun koyucunun CMK m 296/1 hükmüyle, m 295/1 hükmündeki süreyi "*zımnen*" uzattığı kabul edilmelidir. CMK m 296/1 ve 298 hükümlerinin "*temyiz incelemesinin taleple bağlılığı (ultra petita)"* ilkesi dikkate alınarak birbiriyle uyumlu bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

CMK'nin açık hükümleri karşısında "*hükmü temyiz edeceğiz(m)*", "*hükmü temyiz ediyoruz(m), temyiz kanun yoluna başvuruyoruz (m), hüküm hatalıdır, hatalı hüküm kurulmuştur*" beyanlarını içeren bir dilekçenin temyiz başvurusu olarak kabul edilebilmesi mümkün değildir.

Temyiz isteminde bulunan süje tarafından herhangi bir somut sebep gösterilmeksizin, soyut bir şekilde "*hükmün hukuka aykırı olduğu*", "*hükmün hukuka ve usule aykırı olduğu*" biçimindeki bir ifadenin "soyut temyiz başvurusu" olarak kabulü mümkün ise de somut temyiz sebeplerinin/ gerekçelerinin gösterildiği bir başvuru olarak kabulü mümkün değildir. Bu türden bir başvuru bakımından en geç Yargıtay'ın ilgili ceza dairesince inceleme yapılmadan önce CMK m 295/1 hükmü doğrultusunda temyiz nedenlerine ilişkin bir dilekçe (ek dilekçe) sunulmadığı hallerde, sadece CMK m 289 hükmünde yer verilen mutlak/ kesin bozma nedenleriyle sınırlı bir inceleme yapılması ve temyiz isteminin reddi kararı verilmelidir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından, "*hükmün hukuka ve usule aykırı olduğu*" ifadesini içeren bir başvurunun temyiz sebebinin bildirilmesi olarak kabul edilmesi; CMK m 294 hükmünde yer alan açık düzenlemenin "*yorum adı altında"* daraltılması/ anlamının değiştirilmesi veya diğer bir deyişle kanun hükmünün uygulanmaması anlamına gelmektedir.

İnceleme konumuz bakımından sorunun temel kaynağı, ilk derece veya ikinci derece mahkemelerinin kararlarını çoğu kez gerekçesiz bir şekilde açıklaması

ve bölge adliye mahkemelerinin "*teknik anlamda gerekçe olarak kabulü mümkün olmayacak şekilde*" formül karar usulüne başvurmasıdır.

Müdafi veya vekil tarafından yapılan temyiz başvuruları bakımından, temyiz başvurusuna ilişkin dilekçede temyiz sebeplerinin "somut" bir şekilde gösterilmesi veya en geç Yargıtay'ın ilgili ceza dairesince inceleme yapılmadan önce temyiz nedenlerine ilişkin gerekçelerin ek bir dilekçe ile gösterilmesi gerekmektedir. Bu süjeler tarafından yapılan temyiz istemlerinin "yoruma ihtiyaç olmaksızın" temyize konu hükmün hangi nedenden dolayı bozulması gerektiğini ortaya koyması gerekmektedir.

Müdafi veya vekil tarafından yapılmayan (bizzat katılan veya sanık tarafından yapılan) temyiz başvuruları bakımından ise başvuruda yer verilen ifadelerin yorumlanması, başvurunun hangi temyiz sebebine ilişkin olduğunun yorum yoluyla belirlenmesi ve bu yorumlama yapılırken de mahkemeye erişim hakkını ağır ve ölçüsüz bir şekilde sınırlayacak bir yorum tarzından kaçınılması gerekmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.
Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.
Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.
Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Bibliyografya/Bibliography

Alp M, 'Anayasa Hukuku Açısından Mahkeme Kararlarında Sözde (Görünürde) Gerekçe', (2001) (1), Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Tevfik Birsel'e Armağan) 425-441.

Artuç M ve Elmas MT, *Ceza Muhakemesinde Duruşma Yönetimi ve İstinaf* (Adalet 2017).

Balcı F ve Öztürk S, *Ceza Yargılamasında İstinaf ve Temyiz* (Adalet 2019).

Başbüyük İ, 'Yargının Etkinliğinin Artırılmasında "Gerekçe"nin Rolü', Prof. Dr. Erdal Onar'a Armağan C. II (Ankara Üniversitesi 2013).

Birtek F, AİHM, *Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay Kararları Işığında Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat* (2. Baskı, Adalet 2017).

Birtek, F, *Ceza Muhakemesinde İstinaf* (Adalet 2019).

Centel N ve Zafer H, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (19. Baskı, Beta 2020).

Çetintürk E, 'Ceza Muhakemesinde Temyiz Kanun Yolunda Maddi (Fiili) Sorunun İncelenmesi', (2019) 14 (151), Terazi Hukuk Dergisi 466-489.

Çınar A.R., *Türk ve Alman Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf* (Adalet 2010).

Çınar AR*, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu* (Turhan Kitabevi 2006).

Doğru O ve Nalbant A, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar*, 1. Cilt (1. Baskı Şen Matbaa, Avrupa Konseyi- Yargıtay Başkanlığı Yayını 2012).

Donay S, *Güncelleştirilmiş Ceza Yargılaması Hukuku* (Beta 2015).

Ekinci A, 'Anayasa Mahkemesi'nin Bireysel Başvuru Kararlarında Mahkemeye Erişim Hakkı', (2014) XVIII (3-4), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 821-848.

Erdem MR ve Kavlak C, 'Ceza Muhakemesinde Temyiz İncelemesinin Kapsamı ve Sınırları', (2018) 44 (4), Yargıtay Dergisi, 1419-1478.

Erdem MR, *Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Yolu Olarak İstinaf (*Seçkin 2010).

Erem F, *Bir Ceza Avukatının Anıları* (Üçüncü Baskı, Kuzey Yayınları, Ankara 1984)

Erem F, *Ceza Usulü Hukuku* (4. Bası, AÜHF Yayınları 1973).

Eryılmaz MB, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri* (Seçkin 2012).

Feyzioğlu M, 'Temyiz Başvurularında 'Süre Tutum' Konulu Bir Dilekçe Olamaz', (Feyzioğlu, 20 Temmuz 2008) http://www.feyzioglu.av.tr/temyiz-basvurularinda-sure-tutum-konulu-bir-dilekce-olamaz/ Erişim Tarihi 25 Temmuz 2021.

Gökcen A, Balcı M, Alşahin ME ve Çakır K, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (5. Baskı, Adalet 2021).

Gözübüyük AŞ ve Gölcüklü F, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması* (9. Bası, Turhan 2011).

Hafızoğulları Z ve Feyzioğlu M, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Savaş 2008).

Harris DJ, O'Boyle EP ve Buckley CM, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku*, Yüksek Yargı Kurumlarının Avrupa Standartları Bakımından Rollerinin Güçlendirilmesi Projesi (Avrupa Konseyi Yayını, 2013).

İnceoğlu S, *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı* (Beta 2002).

Karakehya H, *Ceza Muhakemesi Hukuku* C. II (I. Bası, Savaş 2014).

Kaymaz S, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, (Seçkin 2017).

Keskin Kiziroğlu S, 'Türk Ceza Muhakemesi Kanununda Temyiz Yasayoluna İlişkin Değişikliklere Bakış', Birinci Yılında İstinaf ve Temyizde Karşılaşılan Sorunlara Mukayeseli Hukukun Cevapları Sempozyumu, (2017) 12 Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 179-185.

Keskin S, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Nedeni Olarak Hukuka Aykırılık* (Alfa, İstanbul 1997).

Köküsarı İ, 'Hak Arama Özgürlüğü ve 2010 Anayasa Değişiklikleri', (2011) XV (1), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 163-208.

Kunter N, Yenisey F ve Nuhoğlu A, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku* (Onsekizinci Bası, Beta 2010).

Meran N, *Ceza Yargılamasında İstinaf ve Temyiz* (Adalet 2016).

Özbek VÖ, Doğan K, Bacaksız P ve Tepe İ, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (8. Baskı, Adalet 2016).

Özekes M, 'Hukuk Yargılamasında Süre Tutum Müessesesi Yoktur', Prof. Dr. Saim Üstündağ'a Armağan (Adalet 2009).

Özen M, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri* (4. Baskı, Adalet 2019).

Öztürk B, Tezcan D, Erdem MR, Sezer Ö.S., Saygılar Kırıt, YF, Alan Akcan E, Özaydın, Ö, Tütüncü EE, Altınok Willemin, D ve Tok MC, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, (12. Baskı, Seçkin 2018).

Sarıgül AT, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf* (Türkiye Barolar Birliği Yayını 2017).

Schroeder FC ve Verrel T, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Çev Salih Oktar) (Yetkin, 2019).

Seçkin AR, *Yargıtay, Tarihçesi Kuruluş ve İşleyişi*, (Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara 1967).

Selçuk S ve Çınar AR, *Yaptırımı (Cezayı) ve Sonuçlarını Ağırlaştırmama Kuralı* (Yetkin 2014).

Selçuk S, 'Temyiz Denetiminin Sınırları ve Bu Sınırlara Uymamanın Kaçınılamaz Sancılı Sonuçları/ Açmazları/ Tehlikeleri', 2013, 19 (2) MÜHFHAD 319-361.

Selçuk S, 'Yargıtay'ın (Bozma Mahkemesinin) ve Temyiz Yolunun İyi Algılanması ve Kurumsallaşması Sorunları', (1992) 18 (1-2), Yargıtay Dergisi 319-361.

Soyaslan D, *Ceza Muhakemesi Hukuk*u (7. Baskı, Yetkin 2018).

Şahin C ve Göktürk N, *Ceza Muhakemesi Hukuku II*, (11. Bası, Seçkin 2021).

Şen E, 'Temyizde Sebep Gösterme Zorunluluğu ve İstinafta Formül Karar' (Hukukihaber, 14 Ocak 2019) https://www.hukukihaber.net/temyizde-sebep-gosterme-zorunlulugu-ve-istinafta-formul-karar-makale,6395.html Erişim Tarihi, 24 Temmuz 2021.

Taner FG, '5271 sayılı CMK'nin Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar', (2017) (4), Ankara Barosu Dergisi 49-78.

Taner T, *Ceza Muhakemeleri Usulü* (Kenan Matbaası 1945).

Tezcan D, Erdem MR ve Sancakdar O, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu* (Seçkin 2002).

Tosun Ö, 'Ceza Muhakemesi Hukukumuzda Kanun Yollarının Çeşitleri', (1969) 35 (1-4), İÜHFM 8-48.

Tosun Ö, *Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri*, C. II (2. Bası, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1976).

Ünver Y ve Hakeri H, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, C. III (15. Baskı, Adalet 2019).

Ünver Y, 'Ceza Muhakemesinde İspat ve Uygulamamız', (2006) (2), Ceza Hukuku Dergisi 103-205.

Wennerström L, **'**Uluslararası Standartlar Işığında Üç Dereceli Sistemin Gerekliliği' in Türkiye'de İstinaf Mahkemelerinin Kurulması Konferansı, 2–3 Mart 2006, (Ankara 2006)

Yenisey F ve Nuhoğlu A, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (6. Baskı, Seçkin 2018).

Yenisey F, *Duruşma ve Kanun Yolları* (İkinci Baskı, Beta 1990).

Yenisey, F, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu* (İstanbul Üniversitesi Yayını, Fakülteler Matbaası 1979).

Yurtcan E, *Ceza Yargılaması Hukuku* (15. Baskı, Adalet 2018).

Yurtcan E, *Ceza Yargılamasında Kesin Hüküm* (Kazancı Hukuk Yayınları No. 57, 1987).

Yurtcan E, *CMK Şerhi*, C. II (7. Baskı, Adalet 2015).